قرآن او عصري علوم

لیکوال: ډاکټر ذاکر نایک

Ketabton.com

ژباړه: انجنیر حفیظ الله سادات

کال: ۱٤۰۲ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ټولو هغوی ته د ډالۍ وي چې د قرآن په رڼا کې یې د عصري علومو
پر مټ ځانونه د حق له کاروان سره یو ځای کړي دي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سریزه.. 1
د قرآن ننګونه (چلنج).. 2
ستورپوهنه.. 3
فزیک.. 8
جغرافیه.. 9
جیولوژي.. 11
سمندرپوهنه.. 12
بیولوژي.. 15
بوټاني... 16
حیوان پېژندنه.. 17
دارو (دوا).. 20
فیزیولوژي... 21
جنین پېژندنه.. 22
عمومي ساینس.. 30
پایله... 31

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژباړن خبرې

د قرآن او عصري علومو تر سرلیک لاندې دغه کوچنۍ ټولګه د هندي عالم ډاکټر عبدالکریم ذاکر نایک له لوري لیکل شوې چې پکې تر ډېره د قرآن په رڼا کې د عصري علومو په مرسته د کشف شویو اختراعاتو یادونه شوې ده. دغه ټولګه د هغو خلکو لپاره چې قرآن او ساینس له یو بله جلا ګڼي یو غوره مثال دی تر څو پوی شي چې قرآن تنها د تاقچو او الماریو کتاب نه بلکې دا هغه کتاب دی چې د ۱۴۰۰ کاله مخینې سره سره د نني عصري علومو سره خورا ښه اړخ لګوي. دوی باید پوی شي چې قرآن کریم داسې یوه معجزه ده چې په حقانیت یې د مسلمانانو تر څنګ ډېری غیر مسلمانان هم ګواهي ورکوي او دا مني چې په دغه کتاب کې راغلي حقایق د نني عصري علم له کشفیاتو سره خورا ژوره اړیکه لري. الله (جله جلاله) په دغه کتاب کې موږ ته له شپږو زرو ډېرې نښې نښانې بیان کړې دي. د دغه نښو له جملې یې ځینې داسې دي چې یوازې د عصري علم او تکنالوژۍ په مرسته پرې پوهېدل ممکن دي چې دا خپله د عصري علم د اهمیت ښوودنه کوي. په تاسف سره باید وویل شي چې په ځینو مسلمانو ټولنو کې خلک عصري علومو ته به بیګانه نظر ګوري او دا ورته د نورو په ځانګړې توګه د غیر مسلمانو ټولنو څخه وارد شوي علوم ښکاري، حال دا چې د دغه علومو ارزښت ۱۴۰۰ کاله پخوا بیان شوی او مسلمانانو ته یې د زده کړې او پرې د عمل کولو امر شوی دی.

د نامتو فزیک پوه او د نوبل جایزې ګټوونکي البرټ اینشتین په وینا، "ساینس پرته له دین څخه ګونګ، او دین پرته له ساینس څخه ړوند دی." هو! هر دین له ساینس پرته یقیناً ړوند او پلویان یې ړانده دي ځکه دوی حتی د خپل دین په اړه د ساینسي حقایقو څخه دومره لرې دي چې حتی د یوې ډېرې کوچنۍ مسألې اړوند وضاحت ورکولو څخه عاجز دي. په دې هیله چې قرآن په صحیح مانا زده کړو او د خپل ژوند د لارې مشال یې وګرځوو.

د دغې کوچنۍ ټولګې په ژباړه کې مې تر وسه هڅه کړې په خورا روانه او سلیسه پښتو یې وژباړم تر څو د پوهې مینوال ترې په آسانۍ ګټه پورته کړي او د مطالعې تنده یې پرې ماته شي.

کېدای شي په دغه کړنه کې راڅخه ځینې خطاوې او غلطیانې شوې وي چې زه یې د ټولو لوستونکو څخه د ښښنې هیله کوم. او پدې برخه کې د ټولو درنو لوستونکو ارزښتمنو مشورو ته سترګې په لاره یم.

درنښت
حفیظ الله سادات
حمل-۱۴۰۲، کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له هغه راهیسې چې په دې سیاره کې د بشر د ژوند لمر راختلی، انسان تل هڅه کړې چې د پیدایښت په برنامه کې د خپل ځای، چاپېریال او په خپله د ژوند د هدف په اړه پوی شي. د حقیقت په دې لټه کې، چې زیاتې پېړۍ او بېلابېل تمدني جوړښتونه په بر کې نیسي، سازماندهي شوي مذهب د انسان ژوند ته بڼه ورکړې او تر ډېره یې د تاریخ مسیر ټاکلی دی. په داسې حال کې چې ځینې مذهبونه د کتابونو پر بنسټ ولاړ دي، او د پیروانو له لورې یې د خدایي الهام دعوه کېږي، نور بیا یوازې پر بشري تجربې تکیه کوي.
قرآن، چې د اسلامي عقیدې اصلي سرچینه بلل کیږي، یو داسې کتاب دی چې د مسلمانانو په باور یو بشپړ الهي اصل دی. مسلمانان همدارنګه عقیده لري چې دا کتاب د ټولو انسانانو لپاره لارښود دی. څه رنګه چې باور کیږي د قرآن پیغام د هر عصر لپاره دی، نو دا باید له هر وخت او عصر سره تړاو ولري. آیا قرآن په دې ازموینه کې بریالی دی؟ په دې کتاب کې زه کوشش کوم چې د ثابتو علمي موندنو په رڼا کې، د قرآن کریم د الهي منشأ په اړه د مسلمانانو د عقیدې یو باهدفه او بې طرفه تحلیل وړاندې کړم.
د نړۍ د تمدن په تاریخ کې یو وخت داسې و چې یوه معجزه یا هر څه چې د معجزې ګومان پرې کېده، د انساني عقل او منطق په پرتله یې لومړیتوب درلود. مګر د معجزې اصطلاح څه رنګه تعریفوو؟ هر څه چې د ژوند له عادي لارې څخه بیرون پېښیږي او بشر د هغه لپاره هیڅ توضیح ونه لري یوه معجزه بلل کیږي. په هرصورت، مخکې له دې چې مونږ یو څه د معجزې په توګه ومنو باید له ډېر احتیاط څخه کار واخلو. په ۱۹۹۳ میلادي کال کې د هندوستان د 'ټایمز نیوز-ممبایي' په یوه مقاله کې راغلي وو چې د 'بابا پیلوټ' په نوم یوه 'روحاني کس' ادعا کړې چې درې شپې او ورځې په پرلپسې توګه په یو ټانک کې د اوبو لاندې ډوب شوی دی. خو کله چې خبریالانو وغوښتل د اوبو د ټانک هغه ځای وګوري چې ده په کې د دغه خارق العاده کار د ترسره کولو ادعا کوله، ده یې له کتلو څخه انکار وکړ. هغه د دغه کار په ځواب کې دا استدلال وکړ چې څه رنګه یو څوک کولی شي د هغې مور رِحم معاینه کړي چې ماشوم زیږوي. بابا د کوم شي پټولو سره د خپل شهرت جلبلولو لپاره یو چال جوړ کړی و. په یقین سره، هیڅ عصري او منطقي کس که لږ معقول فکر هم وکړي دا ډول معجزه نه مني. که چیرې داسې غلطې معجزې د الوهیت د آزمویلو لار وای، نو مونږ مجبور یو ښاغلی پي. سي. سورکر، د نړۍ مشهور جادوګر، چې په خپلو حیرانوونکو جادویي چلونو او فریبونو کې نوم لري، د خدای د غوره کړل شي کس په توګه ومنو.
یو کتاب چې د الهی منشأ ادعا لري، په عمل کې د دې دعوه کوي چې یوه معجزه ده. دا ډول ادعا باید په هرعصر کې د هغه عصر د معیارونو مطابق په اسانۍ سره د تائید وړ وي. مسلمانان په دې عقیده دي، چې قرآن د خدای وروستۍ وحې ده، د معجزو دا معجزه د ټول بشریت لپاره د رحمت په توګه نازله شوې ده. نو راځئ د دې عقیدې حقیقت او اعتبار وڅېړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قرآن ننګونه (چلنج)

ادبيات او شاعري په ټولو کلتورونو کې د انسان د اظهار او خلاقيت وسيلې دي. نړۍ يو وخت د داسې عصر شاهده وه چې په کې شعر او ادب د وياړ مقام درلود، همداسې لکه نن چې په کې ساينس او تکنالوژي خپل راج چلوي. مسلمانان او غير مسلمانان په دې متفق دي چې قرآن د ځمکې پر مخ تر ټولو غوره عربي ادب دی او دا دعربي ادبياتو يوه غوره بېلګه ده. قرآن په لاندې آيتونو کې انسانان ننګوي:

وَإِن كُنتُمْ فِى رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا۟ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِۦ وَٱدْعُوا۟ شُهَدَآءَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ صَـٰدِقِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا۟ وَلَن تَفْعَلُوا۟ فَٱتَّقُوا۟ ٱلنَّارَ ٱلَّتِى وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلْحِجَارَةُ ۖ أُعِدَّتْ لِلْكَـٰفِرِينَ (البقره: ٢٣-٢٤)

ژباړه: او که په هغه څه کې شکمن ياست چې موږ پرخپل بنده نازل کړي، نو د هغه په شان يو سورت خو راوړئ، او د الله نه پرته خپل مرستيالان هم راوبلئ، که رښتوني ياست. نو که ومو نه کړ او هيڅکله به يې ونه کړئ نو له هغه اوره ځان وساتئ چې سون يې خلك او کاڼي دي، دکافرانو لپاره (بالکل) چمتو دی.

د قرآن ننګونه يا چلنج دا دی چې د هغو سورتونو په شان چې قرآن ترې جوړ شوی يو سورت جوړ کړي. دې ته ورته ننګونه څو څو ځله په قرآن کې تکرار شوې ده. د داسې سورت د جوړولو ننګونه چې په ښکلا، فصاحت، دقت او مانا کې لږ تر لږه يو قرآني سورت ته ورته وي تر نن ورځې بې ځوابه پاتې ده. يو عصري منطقي سړی به په هيڅ صورت يوه داسې مذهبي صحيفه (ټولګه) چې په يوه غوره شاعرانه ژبه، په کې ويل شوي وي چې نړۍ هموار ده، ونه مني. دا ځکه چې موږ په داسې زمانه کې ژوند کوو چې په کې انساني عقل، منطق او ساينس ته لومړيتوب ورکول کيږي.
ډېری به د قرآن خورا ښکلې ژبه د هغه د الهي اصل د ثبوت په توګه ونه مني. هرهغه صحيفه چې د الهي وحی دعوه کوي بايد د خپل دليل او منطق په زور د منلو وړ وي. د نامتو فزيک پوه او د نوبل جايزې ګټوونکي البرټ اينشتين په وينا، "ساينس پرته له دين څخه ګونګ، او دين پرته له ساينس څخه ړوند دی." په همدې خاطر راځئ قرآن مطالعه کړو او وڅېړو چې آيا قرآن او عصري علوم څومره سره همغږي دي؟ قرآن د ساينس کتاب نه بلکه د 'نښو' (آياتونو) يو کتاب دی. په قرآن کې له شپږو زرو زياتې نښې (آياتونه) وجود لري چې له زرو زياتې يې په ساينس پورې اړه لري. په دې کتاب کې ما يوازې ثابت شوي علمي حقايق په پام کې نيولي دي، نه هغه چې يوازې د فرضيو او نظرياتو (تيوريو) په بنه لا تراوسه د انکېرنې پر بنسټ دي او په ثبوت لا ندي رسيدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)
ستورپوهنه

د نړۍ پیدایښت: بیګ بنګ (لویه چاودنه)

د کایناتو پیدایښت د ستورپوهانو له لوري په یوه خورا مشهوره پېښه کې چې بیګ بنګ (لویه چاودنه) نومیږي تشریح شوی دی. او دا پدیده (پېښه) د عیني او تجربوي معلوماتو په مرسته چې د ستورپېژندونکو او نجوم پوهانو له لوري د څو لسیزو لپاره راټول شوي دي ملاتړ کیږي. د بیګ بنګ پدیدې ته په کتو، په لومړیو کې ټولو کایناتو د یوې غټې کتلې په بڼه چې (لومړنۍ نیبولا) بلل کیږي وجود درلود. وروسته بیا د بیګ بنګ (ثانوي بېلوالي) واقعه پېښه شوه چې په نتیجه کې یې کهکشانونه منځ ته راغلل. نوموړي کهکشانونه بیا د ستورو، سیارو، لمر، سپوږمۍ او داسې نورو د جوړولو په موخه ویشل شوي دي. د دې سترو کایناتو اصلیت بې سارې و او په چانسي ډول یې د رامنځته کېدو احتمال کاملاً صفر دی. په قرآن کې د کایناتو د اصلیت په اړه لاندې آیات راغلی دی:

أَوَلَمْ يَرَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَنَّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَٰهُمَا (الأنبیا:۳۰)

ژباړه: آیا هغو کسانو چې کافر شوي دا نه دي لیدلي چې آسمانونه او ځمکه سره نښتي وو بیا موږ سره بېل کړل؟

د قرآني آیات او بیګ بنګ تر منځ دا د پام وړ او حیرانوونکی ورته والی یو انکار نه منونکی حقیقت دی! څرنګه یو کتاب چې ۱۴۰۰ کاله وړاندې د عربو په دښتو کې راڅرګند شو کولی شي دا ژور حقیقت بیان کړي؟

د کهکشانونو د جوړښت څخه وړاندې یوې لومړنۍ ګازي کتلې شتون درلود

ساینسپوهان وایي مخکې له دې چې په کایناتو کې کهکشانونه جوړ شي، اسماني مادې د ګازي مادې په بڼه شتون درلود. لنډه دا چې، د کهکشهانونو له جوړښت څخه مخکې یوه غټه ګازي ماده یا وریځ موجوده وه. د لومړنۍ اسماني مادې د تشریح لپاره، د 'لوګي' (دود) کلمه د ګاز په پرتله مناسبه ده. د کایناتو دغه حالت په لاندې قراني آیت کې په 'دُخان' کلمې سره چې د لوګي معني ورکوي تشریح شوی دی:

ثُمَّ ٱسْتَوَىٰٓ إِلَى ٱلسَّمَآءِ وَهِىَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ٱئْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَآ أَتَيْنَا طَآئِعِينَ (فصلت:۱۱)

ژباړه: بیا د آسمان په لور متوجه شو او هغه (لکه) لوګی و، نو هغه او ځمکې ته یې وویل: دواړه راشئ په خوښه یا ناخوښه! وېلې دواړه په خوښی (تابعدار) راغلي یو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هم، دا حقیقت چې د حضرت محمد (صل الله علیه وسلم) په وخت کې عربو ته نه و معلوم د 'بېګ بنګ' لپاره یو استنباط دی. ښه نو، نور څه د دې علم سرچینه کیدای شي؟

د ځمکې کروي بڼه

په لومړیو وختونو کې، خلکو باور درلود چې ځمکه هموار ده. په پېړیو پېړیو، انسانان له دې ویرېدل چې که دوی ډېر لرې سفر وکړي د ځمکې له څنډو به ولویږي. ښاغلی فرانسیس ډریک لومړنی شخص و چې په ۱۵۹۷ کال کې یې د ځمکې په شاوخوا د تګ پر مهال څرګنده کړه چې ځمکه کروي ده. د شپې او ورځې د بدلون په اړه لاندې قرآني آیت ته نظروکړئ:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُولِجُ ٱلَّيْلَ فِى ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِى ٱلَّيْلِ (لقمان:۲۹)
ژباړه: آیا ته نه وینې چې الله څنګه شپه په ورځ کې ننباسي او ورځ په شپه کې ننباسي؟

دلته د ننویستلو معنی دا ده چې شپه کرار کرار او په تدریج سره په ورځ بدلیږی او برعکس. دا پیښه یوازې هغه وخت ترسره کیدای شي چې ځمکه کروي وي. که فرض کړو ځمکه هموار او مسطحه وای، نو له شپې څخه ورځې او له ورځې څخه شپې ته بدلون به هم ډېر ناڅاپه وای!

لاندې آیت هم د ځمکې کروي والي ته اشاره کوي:

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۖ يُكَوِّرُ ٱلَّيْلَ عَلَى ٱلنَّهَارِ وَيُكَوِّرُ ٱلنَّهَارَ عَلَى ٱلَّيْلِ (الزمر: ۵)
ژباړه: آسمانونه او ځمکه یې په حقه پیدا کړي، هغه شپه پر ورځې ورتاووي او ورځ پر شپې ورتاووي.

د 'کویره' عربي کلمه چې دلته کارول شوې ده یو پر بل د اوښتلو (ورتاوولو) په معنی ده، داسې چې یوه لونګۍ له سر څخه تاویږی. پیچل (تاوول) یا یو پر بل اوښتل یوازې هغه وخت ترسره کېدای شي چې ځمکه کروي شکل ولري. ځمکه دقیقاً د یو توپ په څېر ګرده نه ده، بلکې یو جیو-کروي بڼه لري چې په قطبونو کې هموار او پراخه شوې ده. په لاندې آیت کې د ځمکې بڼه تشریح شوې ده:

وَٱلْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَىٰهَآ[1] (النازعات:۳۰)
ژباړه: او موږ ځمکه هګۍ ته ورته بڼه کې جوړه کړې ده.

دلته 'دحىٰها' چې یوه عربي کلمه ده د هګۍ لپاره کارول شوې ده چې اصلي معنی یې د شتُرمرغ هګۍ ده. او د ځمکې جیو کروي بڼه د شترمرغ هګۍ ته ورته دی. په دې توګه

---

[1] د دحىٰها کلمه ابو یوسف علی د پراخوالي په بڼه هم ژباړلې ده، ولې دغه کلمه د شترمرغ د هګۍ مانا هم ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قرآن د ځمکې بڼه سمه بیانوي، په داسې حال کې چې د قرآن د نزول پر وخت د ځمکې د بڼې په اړه دا مشهوره وه چې ځمکه هواره ده.

د سپوږمۍ رڼا انعکاس شوې(بېرته ګرځېدوونکې) رڼا ده

په مخکنیو تمدنونو کې دا باور موجود و چې سپوږمۍ له خپله ځانه رڼا خپروي. ساینس اوس موږ ته وایي چې د سپوږمۍ رڼا منعکسه شوې رڼا ده. حال دا چې دا حقیقت ۱۴۰۰ کاله مخکې په قرآن کې په لاندې آیت کې راغلی دی:

تَبَارَكَ ٱلَّذِى جَعَلَ فِى ٱلسَّمَآءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَٰجًا وَقَمَرًا مُّنِيرًا (الفرقان:۶۱)
ژباړه: هغه ذات مبارك دی چې په اسمان کې یې برجونه پیدا کړل او په هغه کې ډېوه او روښانه سپوږمۍ.

په قرآن کې د لمر لپاره عربي کلمه 'شمس' ده. دلته د 'سراج' په بڼه راغلې چې معنی یې ډېوه ده، یا 'وهاج' چې معنی یې بل شوی څراغ دی او یا هم 'ضِیاً' چې د رڼوالي په معنی دی. ټول دری واړه تشریحات له لمر سره مناسب دي، ځکه د داخلي احتراق عملیې سره شدیده تودوخه او رڼا تولیدوي. د سپوږمۍ لپاره عربي کلمه ' قمر' ده او په قرآن کې د 'مُنیر' په بڼه تشریح شوې ده، یعنې هغه جسم چې رڼا ورکوي. بیا هم، قرآني تشریح د سپوږمۍ د اصلي جوړښت او طبیعت سره په بشپړ ډول سمون لري، کوم چې په خپله رڼا نه ورکوي او یو خنثی جسم دی چې د لمر رڼا منعکسوي. په قرآن کې په ځلونو له سپوږمۍ څخه د سراج، وهاج او یا ضِیاً او له لمر څخه د نور یا منیر په توګه یادونه شوې ده چې دا په دې دلالت کوي چې قرآن د لمر او سپوږمۍ د رڼاوو د اصلیت ترمنځ توپیر پېژني. د لمر او سپوږمۍ د رڼا د طبعیت او اصلیت په هکله لاندې آیاتونو ته نظر وکړئ:

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ ٱلشَّمْسَ ضِيَآءً وَٱلْقَمَرَ نُورًا ﴿٥﴾ (یونس: ۵)
ژباړه: دی هماغه ذات دی چې لمر یې روڼ او سپوږمۍ یې روښانه ګرځولې.

أَلَمْ تَرَوْا۟ كَيْفَ خَلَقَ ٱللَّهُ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ طِبَاقًا﴿١٥﴾ وَجَعَلَ ٱلْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ ٱلشَّمْسَ سِرَاجًا (نوح:۱۵-۱۶)
ژباړه: آیا نه وینئ چې الله په څه ډول لاندې باندې اووه آسمانونه پیدا کړي دي؟ او په هغو کې یې سپوږمۍ روښانه او لمر ډېوه ګرځولی.

لمر څرخیږي (دوران کوي)

اروپایي فیلسوفان او ساینسپوهان د اوږدې مودې لپاره په دې عقیده وو چې ځمکه د کایناتو په مرکز کې ثابته ولاړه ده او د لمر په شمول نور ټول اجسام یې پر شاوخوا څرخیږي. په لویدیځ کې، د کایناتو دا جیوسنتریک مفهوم له میلاد څخه مخکې په دوهمه پېړۍ کې د Ptolemy له وخت څخه مشهور و. په ۱۵۱۲ کې نیکولاس کوپرنیک د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیارې د حرکت په اړه خپله هیلیوسنټریک تیوري وړاندې کړه، چې په کې لمر د لمریز نظام په مرکز کې یو بې حرکته جسم ښودل شوی او سیارې پرې راڅرخیږي.
په ۱۶۰۹ میلادي کال کې، آلماني ساینسپوه یوحناس کیپلر د 'ستورنومیا نوا' په نوم یو کتاب خپور کړ. هغه په دغه کتاب کې دا نتیجه ترلاسه کړه چې نه یوازې سیارې په بیضوی مدارونو کې د لمر په شاوخوا حرکت کوي، بلکې دوی په خپله هم په نامنظمو سرعتونو سره په خپلو محورونو څرخیږي. له دغو معلوماتو سره د اروپایي ساینسپوهانو لپاره دا ممکنه شوه تر څو د شیبې او ورځې د تنظیم او ترتیب په شمول د لمریز نظام ډېری میکانېزمونه په درسته بڼه تشریح کړي.
له دغو اختراعاتو وروسته، داسې فکر کېده چې لمر بې حرکته دی او د ځمکې په څېر په خپل محور نه څرخي. زما په یاد دي چې ما په ښوونځي کې د جغرافیې په کتابونو کې دا ډول بې اساسه دلایل لوستي وو. لاندې قرآني ایت ته نظر وکړئ:

وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ ۖ كُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ (الأنبيا: ۳۳)
ژباړه: او دی هماغه ذات دی چې شپه، ورځ، لمر او سپوږمۍ یې پیدا کړي دي، دا ټول په یو مدار (ګرځندی) کې لامبو وهي (ګرځي).

په پورتني آیت کې کارول شوې عربی کلمه 'یسبحون' ده. د یسبحون کلمه له 'سباحة' څخه اخیستل شوې ده. چې له ځان سره د حرکت نظریه چې هر خوځېدونکی جسم یې لري انتقالوي. که تاسو دا کلمه په ځمکه کې د یو سړي لپاره وکاروئ، نو دا به په دې معنی نه وي چې هغه رغړي بلکې د دې معنی به دا وي چې هغه قدم وهي یا منډه وهي. او که تاسو دا کلمه په اوبو کې د یو لامبو وهونکي لپاره وکاروئ نو دا به په دې معنی نه وي چې هغه د اوبو پر سر حرکت کوي بلکې دا به په دې معنی وي چې هغه لامبو وهي.
په همدې ډول، که تاسو چېرته د 'یسبح' کلمه د لمر په شان د یوه سماوي جسم لپاره وکاروئ نو دا به تنها دا معنی و نه لري چې لمر یوازې په هوا کې حرکت کوي بلکه دا به په دې معنی وي چې دا په فضا کې له حرکت کولو سره څرخیږي هم. د مکتب زیاتره کتابونو کې دا حقیقت داسې تعبیر شوی چې لمر په خپل محور څرخیږي. د خپل محور شاوخوا د لمر څرخېدل د یوې داسې آلې په مرسته ثابتېدای شي چې د میز پر سر د لمر تصویر منعکس کړي ترڅو انسان پرته له دې چې ړوند شي د لمر تصویر وآزمویي. دا لیدل کیږي چې لمر په خپله سطحه داسې کوچني خالونه (لکې) لري چې په هرو ۲۵ ورځو کې یو ځل یو دایروي حرکت بشپړوي، لمر تقریباً ۲۵ ورځو کې د خپل محور پر شاوخوا څرخیږي.
په حقیقت کې، لمر په یوه ثانیه کې نږدې ۱۵۰ مایله په فضا کې سفر کوي، او زموږ د شیرې لارې کهکشان د مرکز شاوخوا د یو دوران د بشپړولو لپاره کم او زیات ۲۰۰ میلیونه کاله وخت اخلي.

لَا ٱلشَّمْسُ يَنۢبَغِى لَهَآ أَن تُدْرِكَ ٱلْقَمَرَ وَلَا ٱلَّيْلُ سَابِقُ ٱلنَّهَارِ ۚ وَكُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ (یس: ۴۰)
ژباړه: نه لمر ته دا ښایي چې سپوږمۍ راګیر کړي او نه شپه په ورځې راړومبۍ کېدونکې ده، دا ټول په (خپل خپل) مدار کې (د ځانګړي قانون له مخې) غوټې وهي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه آیت د عصري ستورپوهنې په واسطه کشف شوی یو مهم حقیقت بیانوي، د مثال په توګه؛ د لمر او سپوږمۍ د انفرادي مدارونو شتون او په خپل حرکت سره په فضا کې د دوی سفر کول. د هغه 'ثابت ځای' موقعیت چې لمر یې پر لور حرکت کوي، او له ځان سره لمریز نظام لیږدوي په دقیق ډول د عصري ستورپوهنې له لوري په نښه شوی دی چې د 'لمریز اپیکس' نوم ورته ورکړل شوی دی. لمریز نظام په حقیقت کې په فضا کې د یوې داسې نقطې پر لور روان دی چې د هرکولس (الفا طبقې) په موجوداتو کې موقعیت لري او دقیق ځای یې په ښه بڼه ثابت شوی دی.
سپوږمۍ د خپل محور په شاوخوا په ۲۹ نیمو ورځو کې یو مدار بشپړوي او دا همدومره وخت دی چې سپوږمۍ په کې د ځمکې په شاوخوا یو وار راګرځي.

لمر به له یوې ټاکلې مودې وروسته کار پرېږدي

د لمر رڼا د هغې کمیاوي پروسې له امله ده چې له تېرو پنځو ملیاردو کلونو راهیسې په دوامداره توګه د لمر په سطحه ترسره کیږي. دا پروسه به په راتلونکې کې یو وخت پای ته ورسیږی او لمر به په بشپړه توګه له کاره ولویږي چې د ځمکې پر مخ به د ټولو ژوندیو موجوداتو د ژوند د له منځه تللو سبب شي. قرآن د لمر د موجودیت د بې ثباتۍ په اړه وايي:

وَٱلشَّمۡسُ تَجۡرِی لِمُسۡتَقَرٍّ لَّهَاۚ ذَٰلِكَ تَقۡدِیرُ ٱلۡعَزِیزِ ٱلۡعَلِیمِ (یس: ۳۸)[۲]
ژباړه: او لمر (بله نښانه ده) چې په خپله ټاکلې (د یوې معینې مودې لپاره) لار چلیږي دا د ډېر پوه برلاسي (خدای) ټاکلی نظام دی.

د 'مُستقر' عربي کلمه چې دلته کارول شوې ده د یو 'ټاکل شوي ځای یا وخت' په مانا ده. په دې توګه قرآن وايي چې لمر د یوه ټاکل شوي ځای یا وخت په لور روان دی، او دا کار به یوازې تر یوې معینې مودې چې مخکې ټاکل شوې ترسره کړي – مانا دا چې ختم به شي یا به کار پرېږدي.

د ستورمنځي مادې شتون

له منظمو نجومي سیستمونو څخه بېرون فضا مخکې خلا فرض شوې وه. وروسته بیا ستورپوهانو په ستورمنځي فضا کې د پلونو (Bridges) په بڼه د مادې شتون کشف کړ. د مادې دا پلونه چې د پلازما په نامه سره یادیږي، او په بشپړ ډول له آیونیزشوي ګاز څخه جوړ شویدي د آزادو الکترونونو او مثبتو آیونونو مساوي شمېر لري. پلازما ته کله کله د مادې د دریو پیژندل شویو حالاتو (جامد، مایع او ګاز) ترڅنګ څلورم حالت ته هم ویل کیږی. قرآن په لاندې آیت کې د دې مادې د شتون یادونه کړې ده:

ٱلَّذِی خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَیۡنَهُمَا (الفرقان:۵۹)

---

[۲] په قرآن کریم کې ورته پیغام د سورت الرعد-ایت۲، فاطر-ایت۱۳، الزمر-ایت۵، او الزمر-ایت۲۱ کې ذکر شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: هغه ذات چې آسمانونه، ځمکه او دهغو ترمنځ هرڅه يې پيدا کړل.

دا به د هر چا لپاره خندوونکي وي چې حتی دا ومني چې د يوې لويې ستورمنځي مادې شتون ۱۴۰۰ کاله وړاندې پيژندل شوی و.

پراخېدونکي کاينات

په ۱۹۲۵ کال کې د اډوين هبل په نوم يو امريکايي ستورپيژندونکي، يو لړ تجربوي شواهد وړاندې کړل چې ښيي؛ ټول کهکشانونه له يو بل څخه راتوکيږي، او دا په دې دلالت کوي چې کاينات پراخيږی. د کايناتو پراختيا اوس يو ثبوت شوی علمي حقيقت دی. او دا هغه څه دي چې قرآن د کايناتو د طبيعت په اړه وايي:

وَٱلسَّمَآءَ بَنَيْنَٰهَا بِأَيْيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ (الذاريات: ۴۷)
ژباړه: او آسمان مو په خپل قدرت سره جوړ کړی او موږ خامخا پراخوونکي يو.

د 'مُوسِعون'عربي کلمه په سمه توګه ژباړل شوې ده يعنی 'پراخول'، او هغه د پراخېدونکو کايناتو جوړولو ته وايي. ستيفن هاوکينګ، په خپل کتاب 'د وخت لنډ تاريخ' کې وايي، "د کايناتو د پراختيا اختراع د شلمې پيړۍ يو له سترو فکري انقلابونو څخه وه."
قرآن د کايناتو د پراختيا يادونه مخکې له دې چې انسان حتی د يو تيليسکوب جوړول زده کړي، کړې ده! ځينې شايد ووايي چې په قرآن کې د نجومي حقايقو شتون د حيرانتيا وړ نه دي ځکه چې عربان د ستورپوهنې په ډګر کې پرمخ تللي وو. دوی د ستورپوهنې په برخه کې د عربو د پرمختګ په اړه د ستاينې حق لري. مګر دوی په دې نه پوهيږي چې په ستورپوهنه کې د عربو له پرمختګ څخه په پيړيو مخکې قرآن نازل شوی دی. پردې سربيره، د ستورپوهنې په اړه ډېر هغه علمي واقعيتونه چې پورته ذکر شول لکه؛ له بيګ بنګ (لويه چاودنه) څخه د کايناتو شروع، په اړه حتی عرب د خپل علمي پرمختګ د اوج په دور کې پرې نه پوهېدل. له همدې امله په قران کې ذکر شوي علمي حقايق په نجوم علم کې د عربو د پوهې له وجې نه دي. په حقيقت کې، برعکس رينتيا دي. عربو په نجوم کې ترقي وکړه ځکه چې ستورپوهنه په قرآن کې يو خاص ځای لري.

(۲)
فزيک

د کوچنيو اتومي ذراتو موجوديت

په لرغونو وختونو کې د اتوميزم په نوم يوه پيژندل شوې تيوري په پراخه کچه منل شوې وه. دا نظريه په اصل کې د يونانيانو له خوا، په ځانګړي ډول د ډيموکريټس په نوم يو سړي چې شاوخوا ۲۳ پيړۍ مخکې يې ژوند کولو وړاندې شوې وه. ډيموکريټس او له هغه څخه وروسته خلکو داسې ګڼل چې د مادې تر ټولو کوچنۍ ذره اتوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عربان هم په همدې عقيده وو. د 'ذره' عربي کلمه په عامه توګه د اتوم په معنی وه. په شلمه پېړۍ کې عصري ساينس دا کشف کړه چې حتی دا هم امکان لري چې يو اتوم تجزيه شي. څوارلس پېړۍ مخکې به دا مفهوم حتی يو عرب ته غير معمولی ښکاره شوی وای. د هغه لپاره ذره هغه وروستی حد و چې له هغه نه بهر څوک نه شو تللی او نه يې چا د تجزيې په اړه فکر کولای شو. په داسې حال کې چې لاندې قرآنی آيت د دې حد له منلو څخه انکار کوي:

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَا تَأْتِينَا ٱلسَّاعَةُۖ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّى لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِۖ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ وَلَآ أَصْغَرُ مِن ذَٰلِكَ وَلَآ أَكْبَرُ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مُّبِينٍ (سبأ: ۳)[۳]

ژباړه: او کافران وايي چې موږ ته به قيامت را نه شي! ورته ووايه: هوکې، په رب مې دې قسم وي چې د غيبو عالم دی خامخا به درته راشي، له هغه نه په آسمانو او ځمکه کې د يوې ذرې په اندازه څه نه پټيږي، او نه به له دې کوچنی او نه (ترې) لوی څه داسې شی وي چې هغه په يو څرګند کتاب کې نه وي.

دا آيت د ټولو پټو يا ښکاره شيانو په اړه د خدای د پوهې په اړه دی. دغه آيت دا نور هم واضح کوي چې خدای د اتوم (يا له هغه څخه کوچنی يا لوی) په شمول په هر څه خبر دی. په دې توګه دا آيت په څرګنده توګه له اتوم څخه د کوچني څيز د شتون امکان ښيي، هغه حقيقت چې په دې وروستيو کې د عصري ساينس له لوري کشف شوی دی.

(۳)
جغرافيه

د اوبو دوران

په ۱۵۸۰ ميلادي کال کې برنارډ پاليسي لمړنی کس و چې د نني عصر د اوبو د دوران مفهوم يې وړاندې کړ. هغې دا وښوده چې اوبه څرنګه له سمندرونو څخه تبخيرېږي او بيا له يخېدلو وروسته په وريځو بدليږي. وريځې يو بل ته په نږدې کېدلو سره متراکميږي او د باران په بڼه ښکته راځي. دغه اوبه بيا په يوه مسلسله دوره کې د جهيلونو او نهرونو په بڼه يو ځای کيږي او بېرته سمندرونو ته بهيږي.
له ميلاد څخه مخکې اوومه پېړۍ کې، د ميلتوس تالس په دې عقيده و چې د سمندرونو سطحي سپرې (نازک اوبلن قشر) د بادونو په واسطه پورته کيږي او بيا له يوځای څخه بل ځای ته انتقاليږي او وروسته ترې باران جوړيږي. په لومړيو وختونو کې خلکو د ځمکې لاندې اوبو سرچينه نه پيژندله. دوی فکر کولو چې د سمندرونو اوبه، د باد تر اغيز لاندې، د لويو وچو داخلي لور ته حرکت کوي. دوی په دې عقيده هم وو چې اوبه د يوې پټې لارې يا هغه لوی سوري څخه چې د افلاطون د وخت راهيسي د تاتاروس

[۳] ورته پيغام په سورت يونس-ايت ۶۱ کې ذکر شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نوم یادیږي بیرته راستني شوې دي. او دا لاره له سمندرونو سره تړل شوې ده. حتی د آتلسمي پیړۍ لوی مفکر ډیکارتس هم له دې نظر سره موافق و. تر نولسمي پیړۍ پورې د ارسطو نظریه موجوده وه. د دې نظریې له مخې اوبه په سړو غرنیو غاړونو کې کنګل شوې چې تر ځمکي لاندې جهیلونه یې جوړ کړل او له همدې لارې چینې تغذیه کیږي. نن ورځ موږ پوهیږو چې د باران هغه اوبه چې د ځمکې په درزونو (چاکونو) کې ننوځي ورته دنده ترسره کوي. د اوبو دوران په لاندې قرآني آیاتونو کې تشریح شوی دی:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَسَلَكَهُۥ يَنَٰبِيعَ فِى ٱلْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِۦ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهُۥ (الزمر: ۲۱)

ژباړه: آیا تا نه دي لیدلي چې الله اوبه له اسمانه را اورولې، بیا یې د ځمکې په چینو کې ننویستي بیا په هغو سره رنګا رنګ کښتونه راباسي.

وَيُنَزِّلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَيُحْىِۦ بِهِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَآ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (الروم: ۲۴)

ژباړه: او له آسمانه اوبه را اوروي بیا په هغو سره ځمکه د هغې له مرګه وروسته بیا را ژوندۍ کوي، بې شکه په دې کې د عقل خاوندانو ته (ډیرې) نښانې دي.

وَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءًۢ بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّٰهُ فِى ٱلْأَرْضِ ۖ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍۭ بِهِۦ لَقَٰدِرُونَ (المؤمنون: ۱۸)

ژباړه: او له آسمانه مو په یوه ټاکلي اندازه اوبه را واورولې او هغه مو په ځمکه کې ودرولې او په له منځه وړلو یې هم یقیناً موږ قادر یو.

هیڅ بله داسې لیکنه چې ۱۴۰۰ کاله تاریخ ولري د اوبو د دوران په هکله دومره دقیق تشریحات نه ورکوي.

بادونه وریځې القاح کوي

وَأَرْسَلْنَا ٱلرِّيَٰحَ لَوَٰقِحَ فَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَسْقَيْنَٰكُمُوهُ وَمَآ أَنتُمْ لَهُۥ بِخَٰزِنِينَ (الحجر:۲۲)

ژباړه: او موږ بلاربوونکي بادونه رالیږو، بیا له آسمانه اوبه راتویوو او تاسو پرې خړوبوو چې تاسو یې زېرمه کوونکي نه یاست.

د 'لواقح' عربي کلمه چې دلته استفاده شوې ده له 'لقاحه' څخه اخیستل شوې ده چې د لاقح کلمې جمعه ده او معنی یې القاح کول (بلاربول) دي. په دې مبحث کې، د القاح معنی دا ده چې وریځې د باد په ذریعه یو په بل کې ټېل وهل کیږي او تراکم زیاتوي چې په نتیجه کې رعد او برق رامنځ ته کیږي او د باران سبب ګرځي. په قرآن کې همدې ته ورته یو وضاحت راغلی:

ٱللَّهُ ٱلَّذِى يُرْسِلُ ٱلرِّيَٰحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُۥ فِى ٱلسَّمَآءِ كَيْفَ يَشَآءُ وَيَجْعَلُهُۥ كِسَفًا فَتَرَى ٱلْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَٰلِهِۦ ۖ فَإِذَآ أَصَابَ بِهِۦ مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦٓ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ (الروم: ۴۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: الله هماغه دی چې بادونه لیږي چې هغه بیا وریځې پورته کوي او بیا څنګه چې وغواړي په آسمان کې یې خپروي او ټوټې ټوټې یې کوي، بیا وینې چې څاڅکي یې له منځه راوځي. نو بیا یې چې له خپلو بندګانو چاته غواړي ورسوي، هغوی یو دم خوشالي بنا کړي.

قرآني توضحات په بشپړ ډول دقیق او له اوسني عصري هایدرولوژیکي ډېټا سره په ښه بڼه همغږي لري. د اوبو دوران په قرآن عظیم الشان کې په بېلابېلو آیاتونو کې تشریح شوی دی.

(۴)
جیولوژي

غرونه د میخونو په څېر دي

په جیولوژي کې د فولډینګ (قاتولو) پدیده یو نوی اختراع شوی حقیقت دی. فولډینګ د غرونو د لړۍ د جوړښت مسؤولیت لري. د ځمکې پاسنی قشر چې موږ پرې ژوند کوو د یو کلک پوښ په څېر دی، په داسي حال کې چې داخلي طبقات یې ګرم او مایع دي، او په همدي خاطر د هر ډول ژوند لپاره غیر مناسب دي. دا هم معلومه ده چې د غرونو پایداري د قاتولو (فولډینګ) پدیدې پورې تړلې ده، ځکه همدا فولډینګ ده چې د غرونو لپاره یې بنسټونه جوړ کړي دي. ځمکه پېژندوونکي وایي چې د ځمکې شعاع تقریباً ۳۷۵۰ مایله ده، او هغه قشر چې موږ پرې ژوند کوو ډېر نازک دی چې تقریباً د ۱ څخه ۳۰ مایل پورې پنډوالی لري. څرنګه چې قشر نازک دی نو له همدې امله یې د ښوربدلو چانس زیات دی. غرونه د مړویو یا د خیمو د میخونو په شان کار کوي او د ځمکې قشر ته په پایښت ورکولو سره هغه ټینګ نیسي. قرآن دقیقاً په همدې اړه په لاندې آیات کې یو وضاحت لري:

أَلَمْ نَجْعَلِ ٱلْأَرْضَ مِهَٰدًا ﴿٦﴾ وَٱلْجِبَالَ أَوْتَادًا (النبأ: ۶-۷)
ژباړه: آیا موږ ځمکه فرش نه ده ګرځولې، او غرونه مېخونه؟

د 'اوتاد' کلمه د مېخونو په معنی ده (هغه میخونو ته ورته چې د خېمې د تړلو لپاره کارول کیږي)؛ دوی د جیولوژیکي فولډونو(ګونځو) ژور تهدابونه دي. د "ځمکې" په نوم یو کتاب چې د نړۍ په زیاتره پوهنتونونو کې د جیولوژي مضمون د اساسي ماخذ په توګه کارول کیږي. د دې کتاب له مؤلفینو څخه یو یې فرانک پریس دی، نوموړی په ساینسي چارو کې د امریکا د پخواني ولس مشر جیمي کارټر سلاکار او ۱۲ کاله په امریکا کې د ساینسي علومو د اکادمۍ رئیس پاتې شوی دی. هغه په دې کتاب کې غر د یوې پاني په بڼه تشریح کوي، چې ریښه یې په ژوره توګه په ځمکه کې ځای پر ځای شوې ده[۴]. د ډاکټر پریس په اند، غرونه د ځمکې د پاسني قشر پایدارۍ کې مهم رول

[۴] ځمکه، پریس او سیور-صفحه ۴۳۵. او همدارنګه د ځمکې علم، تربوک او لوټجینز-صفحه ۱۵۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري. قرآن په ښکاره ډول د ځمکې له ښوربېدو څخه په مخنیوی کې د غرونو د رول یادونه کړې ده:

وَجَعَلْنَا فِى ٱلْأَرْضِ رَوَٰسِىَ أَن تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ (الأنبيا: ۳۱)

ژباړه: او په ځمکه مو درانه ولاړ غرونه پیدا کړل چې په دوی ونه خوځېږي او په هغی کې مو ارتې لارې جوړې کړې چې ښایي خپلی لارې ومومي.

غرونه په ښه ډول ټینګ شوي دي

د ځمکې سطحه په ډېرو کلکو پلېټونو چې تقریباً ۱۰۰ کیلومتره پنډاوالی لري وېشل شوې ده. دغه پلېټونه د یوې نیمه ویلې شوې سیمې له پاسه چې 'استینوسفیر' بلل کیږي قرار لري. د غرونو جوړښتونه د پلېټونو په سرحد کې رامنځته کیږی. د ځمکې قشر تر سمندرونو لاندې ۵ کیلومتره، د مسطحو کانتیننټال سطحو څخه لاندې شاوخوا ۳۵ کیلومتره او د غرونو تر پراخو سیمو لاندې تقریباً ۸۰ کیلومتره پندوالی لري. دا هغه قوي بنسټونه دي چې غرونه پرې ولاړ دي. قرآن په لاندې آیت کې د غرونو د ټینګو بنسټونو په اړه خبرې کوي:

وَٱلْجِبَالَ أَرْسَىٰهَا (النازعات: ۳۲)[۵]

ژباړه: او غرونه یې په کې ښخ ودرول.

(۵)
سمندرپوهنه

د خوږو او مالګینو اوبو تر منځ سرحد (پرده)

لاندې قرآني آیتونو ته پام وکړئ:

مَرَجَ ٱلْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ (الرحمن: ۱۹-۲۰)

ژباړه: هغه دوه سیندونه (داسې) بهولي چې سره نښتي دي، خو ترمنځ یې یوه پرده ده چې یو پر بل نه ورګډیږي.

په عربي متن کې د 'برزخ' کلمه د یوه مانع یا یوې پردې په مانا ده. دا مانع په اصل کې یو فزیکي تقسیم نه دی. عربي کلمه 'مرَج' په لفظي بڼه دا مانا لري چې دوی دواړه سره لګیږي او یو له بل سره ګډیږي. د قرآن لومړني مفسرین په دې نه توانېدل چې د اوبو د دوو ډولونو لپاره دوې مختلفې ماناوې بیان کړي. په دې مانا چې دوه ډوله اوبه سره نښلي او ګډیږي او په عین وخت کې د دوی ترمنځ یوه مانع هم شتون لري. عصري ساینس دا کشف کړې چې په هغو ځایونو کې چې دوه مختلف سمندرونه سره لګیږي، د

---

[۵] ورته مثالونه په سورت الغاشیه- ایت ۱۹، القمان-ایت ۱۰ او النحل-ایت ۱۵ کې راغلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی تر منځ یوه پرده شتون لري. دا پرده دوه سمندرونه په داسې بڼه سره ویشي چې هر یو يې ځانته د تودوخې درجه، تروشوالی او تراکم ولري[۶]. سمندر پوهان اوس دا آیت په ښه بڼه تشریح کولای شي. د دوو سمندرونو ترمنځ د اوبو یوه پرده شتون لري چې له یو سمندر څخه بل ته اوبه تري تیریږي. خو کله چې د یو سمندر اوبه بل ته داخلېږي شي، نو هغه خپل ځانګړي خواص له لاسه ورکوي او د نورو اوبو سره یو شان کیږی. په داسې توګه چې دغه پرده د دوو اوبو لپاره د یوشانوالي د انتقالي ساحې په توګه کار کوي. په قرآن کې ذکر شوې دغه علمي پدیده د ډاکټر ویلیم های له خوا چې یو مشهور سمندرپوه او د امریکا د کولرادو په پوهنتون کې د جیولوژیکي علومو استاد دی هم تائید شوې ده. قرآن د دې پېښې یادونه هم په لاندې آیت کې کوي:

وَجَعَلَ بَيْنَ ٱلْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ(النمل:۶۱)
ژباړه: د دوو سمندرونو ترمنځ يې پرده اچولې ده.

دا پېښه د مدیترانې او اتلانتیک سمندر په شمول چې په ګیبرالټر کې سره وېشل کیږي په څو ځایونو کې رامنځته کیږي. مګر کله چې قرآن د تازه او مالګینو اوبو تر منځ د وېشونکي په اړه خبرې کوي، نو د 'یو منع کوونکي ویشونکي' شتون له پردې سره ذکر کوي.

وَهُوَ ٱلَّذِى مَرَجَ ٱلْبَحْرَيْنِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا (الفرقان:۵۳)
ژباړه: او دی هماغه ذات دی چې دوه سمندرونه يې خوشې کړي چې دا یو ډېر خوږ خوندور دی او دا بل مالګین تریخ او د دواړو ترمنځ يې یوه پرده واچوله، او یو بند چې منع کړی شوی دی.

عصري ساینس کشف کړې چې په استورځایونو (د رود خاني خوله) کې، چیرته چې تازه خوږې او مالګینې اوبه سره یو ځای کیږی، حالات له هغه څخه یو څه توپیر لري چیرته چې دوه سمندرونه سره یوځای کیږي. دا کشف شوې ده چې هغه څه چې په استور (مدخل) کې مالګینې اوبه له تازه اوبو څخه جلا کوي، یو پایکنوکلاین (pycnocline) زون دی چې د کثافت په نښه شوې نا انډولې لري او دوه برخې سره جلا کوي.[۷] دا بېلوونکی زون له خوږو او مالګینو اوبو څخه د مالګین والي تفاوت لري[۸]. دا پېښه د مصر په شمول چېرې چې د نیل رود په مدیترانه بحیره کې بهیږي په ډېرو ځایونو کې رامنځ ته کیږي.

---

[۶] د سمندر پېژندنې اساسات، ډاویس-صفحه۹۲ او ۹۳
[۷] سمندر پيژندنه، ګراس-صحفه ۲۴۲. همدارنګه؛ ابتدائي سمندر پیژندنه، تورمن-صفحه ۳۰۰ او ۳۰۱
[۸] سمندر پيژندنه، ګراس-صحفه ۲۴۲. همدارنګه؛ ابتدائي سمندر پیژندنه، تورمن-صفحه ۳۰۰ او ۳۰۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سمندرونو په ژورو کې تیاره

پروفیسور درګا راو چې د سمندري جیولوژي په برخه کې ماهر دی او په جده کې د ملک عبدالعزیز پوهنتون پروفیسور و. له هغه څخه وغوښتل شول چې د لاندې آیت په اړه تبصره وکړي:

أَوْ كَظُلُمَٰتٍ فِى بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَىٰهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ سَحَابٌ ۚ ظُلُمَٰتٌۢ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَآ أَخْرَجَ يَدَهُۥ لَمْ يَكَدْ يَرَىٰهَا ۗ وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ ٱللَّهُ لَهُۥ نُورًا فَمَا لَهُۥ مِن نُّورٍ (النور:۴۰)

ژباړه: یا (دا مثال) لکه په یو ژور سمندر کې تروږمۍ چې د څپې له پاسه څپه ورباندې خپره وي او په هغې له پاسه وريځ، يو پر بل باندې تياري، کله چې (څوک) خپل لاس وباسي، نژدې وي چې هغه هم ونه ويني! او چا ته چې الله رڼايي پيدا نه کړي، نو بيا هغه ته رڼايي نه شته!

پروفیسور راو وویل چې ساینس پوهانو اوس یوازې د عصري وسایلو په مرسته دا تایید کړې چې د سمندر په ژورو کې تیاره شتون لري. انسانان نه شي کولی چې له مرستې پرته له 20 څخه تر 30 مترو پورې د اوبو د لاندې ولاړ شي، او له 200 مترو څخه په ژورو سمندري سیمو کې ژوندی نه شي پاتې کېدلای. دا آیت ټولو بحرونو ته اشاره نه کوي ځکه چې هر بحر داسې تیارې طبقې نه لري چې یو پر بل باندې راټولې شوې وي. دا په ځانګړې توګه یو ژور بحر یا یو ژور سمندر ته اشاره کوي، لکه څنګه چې قرآن وايي، "په پراخه ژور سمندر کې تياره". په ژور سمندر کې دا طبقه يي تياره د دوه لاملونو پايله ده:

۱- د رڼا یوه وړانګه له اوو رنګونو څخه جوړه شوې ده؛ دا اووه رنګونه بنفش، نیلي، آبي، شین، زیړ، نارنجي او سور (VIBGYOR) دي. د رڼا وړانګې له اوبو سره له ټکر وروسته انعکاس کوي. له ۱۰ څخه تر ۱۵ مترو پورتنۍ اوبه سور رنګ جذبوي. نو که غوته وهونکی تر اوبو ۲۵ متره لاندې وي او ټپي شي، دی به د خپلې وینې سور رنګ و نه شي لیدلی، ځکه سور رنګ دې ژوروالي ته نه رسیږي. په ورته ډول، نارنجي وړانګې له ۳۰ څخه تر ۵۰ مترو پورې؛ زیړې وړانګې له ۵۰ څخه تر ۱۰۰ مترو پورې؛ شنې وړانګې له ۱۰۰ څخه تر ۲۰۰ مترو پورې، او آبي له ۲۰۰ مترو څخه په ډېرو او بنفش او نیلي وړانګې له ۲۰۰ مترو څخه پورته کې جذبیږي. د رنګونو د دغه طبقاتو د پرله پسې ورکیدو له امله سمندر په تدریجي ډول تیاره کیږي؛ یعنی تیاره د رڼا په طبقو کې واقع کیږي. او په سمندر کې د ۱۰۰۰ مترو ژوروالي لاندې بشپړه تیاره کیږي.[۹]

۲- د لمر وړانګې د وریځو لخوا جذبیږي، چې په پایله کې د رڼا وړانګې تیتوي او په دې توګه د وریځو لاندې د یوې تیارې طبقې لامل کیږي. دا لومړۍ تیاره طبقه ده. کله چې د رڼا وړانګې د سمندر سطحې ته ورسیږي، یوه اندازه یې د څپې د سطحې په

---

[۹] سمندرونه، ایلډر او پیرینټا-صحفه ۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

واسطه منعکس کيږي چې سطحې ته يوه روښانه او ځلېدونکې بڼه ورکوي. نو دا هغه څپې دي چې رڼا منعکسوي او د تيارې لامل کيږي. غير منعکس شوې رڼا د سمندر ژورو ته ننوځي. او له همدې امله سمندر دوه برخې لري. يوه يې سطحه ده چې د رڼا او تودوخې په واسطه مشخصه شوې ده او بل يې ژوروالی دی چې د تيارې په واسطه مشخص شوی دی. سطحه بيا د سمندر له ژورې برخې څخه د څپو په واسطه جلا شوې ده. داخلي څپې د بحرونو او سمندرونو ژورې اوبه پوښي ځکه چې ژورې اوبه د سطحې اوبو په پرتله لوړ کثافت لري. تياره د داخلي څپو لاندې پيل کيږي. حتی د سمندر په ژورو کې کبان ليدل نه شی کولی او د دوی د رڼا يوازينی سرچينه د دوی له خپلو بدنونو څخه ده.

قرآن کريم ترې په سمه توګه داسې يادونه کوي: "په پراخه ژور سمندر کې هغه تياره چې څپې پرې له پاسه څپې وهي." په بل عبارت، د دغه څپو له پاسه، د څپو ډېر نور ډولونه شتون لري؛ يعني هغه څپې چې د اقيانوس په سطحه کې موندل کيږي. قرآني آيت ادامه ورکوي: «د هغه له پاسه توري وريځې شتون لري، د تيارو ژوروالی چې يو پر بل له پاسه قرار لري.»

لکه څرنګه چې تشريح شوه، دغه وريځې يو د بل له پاسه د موانعو په بڼه دي چې په مختلفو سطحو کې د بېلابېلو رنګونو په جذب سره د لاډېرې تيارې لامل ګرځي. پروفيسور درګا راو په پای کې وويل: "۱۴۰۰ کاله وړاندې يو عادي انسان نه شي کولی دا پديده په دومره جزياتو سره تشريح کړي. او په همدې خاطر، ياد معلومات بايد له يوې فوق العاده طبيعي سرچينې څخه راغلي وي."

(۶)

بيولوژي

هر ژوندی څيز له اوبو څخه جوړ شوی

لاندې قرآني آيت په پام کې ونيسئ:

أَوَلَمْ يَرَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَنَّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَٰهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ ٱلْمَآءِ كُلَّ شَىْءٍ حَىٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ (الأنبيا: ۳۰)

ژباړه: آيا هغو کسانو چې کافر شوي دا نه دي ليدلي چې آسمانونه او ځمکه سره نښتي وو بيا موږ سره بېل کړل، او له اوبو نه مو هر ژوندی شی پيدا کړ، نو آيا دوی ايمان نه راوړي؟

يوازې وروسته له دې چې ساينس کې پرمختګونه وشول، آيا موږ اوس پوهيږو چې د حجرو هغه بنسټيزه ماده چې سايتوپلازم نوميږي ۸۰ فيصده له اوبو څخه جوړه شوې ده؟ عصري څيړنو هم دا څرګنده کړې چې ډيری ژوندی موجودات له ۵۰ څخه تر ۹۰ فيصده پورې اوبه لري او هر ژوندی موجود د خپل شتون لپاره اوبو ته اړتيا لري. آيا ۱۴ پيړۍ له مخه د کوم انسان لپاره دا ممکنه وه چې دا اټکل وکړي چې هر ژوندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجود له اوبو څخه جوړ شوی؟ سرببره پر دې، آیا داسې یو اټکل به د یو انسان لپاره د عربستان په دښتو کې چې تل د اوبو له کمښت سره مخ وي، د تصور وړ وي؟ لاندې آیت له اوبو څخه د حیواناتو پیدا کولو ته اشاره کوي:

وَٱللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٍ مِّن مَّآءٍ (النور:۴۵)
ژباړه: او الله هر ساکښ له اوبو پیدا کړ.

په لاندې آیت کې له اوبو څخه د انسانانو د پیدایښت په اړه ویل شوي دي:

وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ مِنَ ٱلْمَآءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُۥ نَسَبًا وَصِهْرًا ۗ وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا (الفرقان: ۵۴)
ژباړه: او هماغه ذات دی چې انسان یې له اوبو پیدا کړ بیا یې د نسب او خسرګنۍ خاوند وګرځولو او ستا رب ښه قادر دی.

(۷)
بوټاني

نباتات د جوړو په بڼه (نر او ښځه) پیدا شوي

انسانان پخوا په دې نه پوهیدل چې نباتات هم د نارینه او ښځینه جنسیت توپیر لري. نباتپوهنه وایي چې هر نبات یو نارینه او ښځینه جنس لري. حتی هغه نباتات چې یو جنسه دي هم د نارینه او ښځینه دواړو جلا عناصر لري.

ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّىٰ (طه: ۵۳)
ژباړه: هغه چې تاسو ته یې ځمکه فرش ګرځولې، په هغې کې یې لارې درته غځولې او له آسمانه یې اوبه درته راتویې کړې دي. بیا په دې سره موږ هر ډول شنیلي راباسو، رنګ په رنګ.

مېوې د جوړو په بڼه (نر او ښځه) پیدا شوې دي

په قرآن کریم کې راغلي؛

وَمِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ ٱثْنَيْنِ (الرعد: ۳)
ژباړه: او د هر ډول مېوو جوړې یې پکې پیدا کړې.

میوه د غوره نباتاتو د تکثیر وروستی محصول دی له میوو څخه مخکینۍ مرحله د ګل مرحله ده چې نارینه او ښځینه ارګانونه (stamens) او (ovules) لري. کله چې ګرده ګل ته لیږدول کیږي، هغه میوه نیسي، چې په پایله کې دغه میوه پخیږي او خپل تخم آزادوي. له همدې امله ټولې میوې د نارینه او ښځینه غړو شتون په ګوته کوي. هغه حقیقت چې په قرآن کریم کې هم ذکر شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځینو ډولونو کې، میوه کولی شي د غیر القاح شوي ګلونو (پارتینوکارپیک میوه) څخه منځ ته راشي. لکه؛ کېله، د اناناس ځیني ډولونه، انځر، نارنج، تاک او داسي نور. دوی هم ځانګړې جنسي ځانګړتیاوې لري.

هر شی د جوړې په بڼه پیدا شوي

وَمِن كُلِّ شَىْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ (الذاريات: ۴۹)
ژباړه: او د هر شي مو جوړې پیدا کړې دي.

دغه آیت د انسانانو، حیواناتو، نباتاتو او میوو پرته نورو شیانو ته اشاره کوي. دا هم کیدای شي د برېښنا په څېر یوې پدیدې ته چیرې چې اتومونه په منفي -او مثبت ډول- چارج شوي الکترونونه او پروټونونه لري اشاره وکړي.

سُبْحَٰنَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْأَزْوَٰجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنۢبِتُ ٱلْأَرْضُ وَمِنْ أَنفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ (یس: ۳۶)
ژباړه: هغه ذات لره پاکي ده چې دا ټولې جوړې یې پیدا کړې دي، له هغو نه چې ځمکه یې را زرغونوي، خپله دهغوی له ځانو (اولادونو) او (یا) له هغو شیانو چې دوی یې لا پېژني هم نه.

دلته قرآن وایي چې هر څه جوړه جوړه پیدا شوي دي، په شمول د هغه شیانو چې انسان یې اوس په اړه نه پوهیږي او ممکن وروسته یې ومومي.

(۸)
حیوان پېژندنه

حیوانات او مرغان په ټولنو کې ژوند کوي

وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا طَٰٓئِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّآ أُمَمٌ أَمْثَالُكُم ﴿۳۸﴾ (الانعام: ۳۸)
ژباړه: او په ځمکه کې هرخوځېدونکی او هرهغه الوتونکی چې په خپلو دواړو وزرو الوزي، بل څه نه ستاسو په شان مخلوقات دي.

څېړنو ښودلې ده چې حیوانات او مرغان د انسانانو په څېر په ټولنو کې ژوند کوي، مثلا دوی یو ځای ژوند کوي، یو ځای کار کوي او هر څه یو ځای تنظیموي.

د مرغانو الوتل

د مرغانو د الوتلو په اړه قرآن وایي؛

أَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَى ٱلطَّيْرِ مُسَخَّرَٰتٍ فِى جَوِّ ٱلسَّمَآءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا ٱللَّهُ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ (النحل: ۷۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: آيا دوی الوتونکو ته نه دي کتلي چې څنګه د آسمان په هوا کې مسخر شوي دي؟ الله نه پرته يې بل هيڅوك نه ساتي. يقيناً په دې کې ايمان راوړونکو ته ډېرې نښانې دي.

دغه شان پيغام په قرآن کريم کې په دې آيت کې تکرار شوی دی؛

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَى ٱلطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَٰٓفَّٰتٍ وَيَقْبِضْنَ ۚ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا ٱلرَّحْمَٰنُ ۚ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَىْءٍۭ بَصِيرٌ (الملک: ١٩)

ژباړه: آيا دوی خپل دپاسه مرغان وزرونه غوړوونکي او راټولوونکي نه دي کتلي؟ له رحمانه پرته يې بل څوك (په هوا کې) نه نيسي، بې شکه هماغه په هر شي ښه ليدونکی دی.

د 'امسکه' عربي کلېمې لفظي معنی د يو چا لاس نيول، رانيول، ټړل او يا يو څوک له شا څخه نيول دي چې دلته دا نظريه په ډاګه کوي چې الله (جله جلاله) مرغی په خپل قدرت کې لري. دغه آياتونه په الهي حکم باندې د مرغانو د چلند خورا نږدې تعلق باندې ټينګار کوي. د عصري ساينس معلوماتو د مرغانو د مشخصو نوعو په واسطه د دوی دحرکت د پلانولو په اړه د دقت درجه ښودلې ده. دا يوازې د مرغانو په جينيتيک کوډ کې د کډوالی برنامې شتون دی چې کولی شي اوږد او پېچلی مزل تشريح کړي، کوم چې هر ځوان مرغه يې له مخکينۍ تجربې او لارښود پرته د ترسره کولو توان لري. دوی همدارنګه کولای شي په يو معين وخت کې د خپل الوت ځای ته بېرته ستانه شي. پروفيسور هيمبرګر په خپل کتاب 'طاقت او لطافت' کې د متون مرغه مثال ورکوي چې د ١٥٠٠٠ مايله سفر سره په پاسفيک کې ژوند کوي. دغه مرغه ياد سفر د٦ مياشتو په موده کې ترسره کوي او له يوې هفتې اعظمي ځنډ وروسته بېرته د خپل الوت ځای ته راستنيږي. د داسې يو سفر لپاره بايد د مرغه په عصبي حجرو کې خورا پيچلې لارښوونې شتون ولري. دوی په يقين سره پروګرام شوي دي. نو آيا موږ د دې پرګرام کوونکي هويت رابرسېره نه کړو؟

د شاتو مچی

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى ٱلنَّحْلِ أَنِ ٱتَّخِذِى مِنَ ٱلْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ ٱلشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٦٨﴾ ثُمَّ كُلِى مِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ فَٱسْلُكِى سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا ۚ يَخْرُجُ مِنۢ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُۥ فِيهِ شِفَآءٌ لِّلنَّاسِ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (النحل: ٦٨-٦٩)

ژباړه: او ستا رب د شاتو مچی ته په زړه کې ورواچوله چې په غرونو، ونو او هغو ځېرو کې چې خلك يې لوړې جوړوي، کورونه جوړ کړه. بيا د هر ډول مېوو نه خوراك کوه او د خپل رب په هوارو کړيو لارو روانه اوسه د دوی له ګېډو د بېلا بېلو رنګونو يو شربت راوځي چې په هغه کې خلکو لپاره شفا ده، يقيناً په دې کې هغو خلکو ته (لويه) نښانه ده چې فکر کوي.

ون فريش په ١٩٧٣ کال کې په هغې څېړنې سره چې د مچيو د چلند او ارتباطاتو په اړه يې ترسره کړې وه د نوبل جايزه ترلاسه کړه. د شاتو مچی، د هر نوي باغ يا ګل له موندلو وروسته، بېرته خپل ځای ته ځي او خپلو ملګرو ته د ياد ځای د رسېدو دقيقه لار

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نقشه ښيي، چې د 'مچۍ نڅا' بلل کيږي. د دغه حشراتو د دې حرکتونو معنی چې موخه يې د کارګرو مچيو ترمنځ د معلوماتو ليږدول دي په ساينسي توګه د عکاسی او نورو ميتودونو په کارولو سره کشف شوي ده. قرآن په پورتني آيت کې يادونه کوي چې څنګه د شاتو مچۍ په يوه خاص مهارت سره د خپل رب پراخي لارې لټوي.
کارګره مچۍ يا سرتېره مچۍ يوه ښځينه مچۍ ده. د قرآن کريم په شپاړلسمه سپاره د النحل سورت په ۶۸ او ۶۹ آيتونو کې د مچۍ لپاره کارول شوی جنسيت د ښځينه جنسيت (فَاسلُکِی او کُلِی) دا په ګوته کوي چې هغه مچۍ چې د خوړو د راټولولو لپاره له خپل کور بهر وځي ښځينه مچۍ ده.
په بل عبارت، سرتيرې يا کارګر مچۍ يوه ښځينه مچۍ ده. په حقيقت کې، د شکسپير په "هينري ځلورم" ډرامه کې ځينې کرکټرونه د مچيو په اړه خبرې کوي او دا يادونه کوي چې مچۍ سرتيري دي او دوی يو پاچا لري. او دا هغه څه دي چې د شکسپير په وخت کې يې خلکو فکر کاوه. دوی فکر کاوه چې کارګر مچۍ نارينه مچۍ دي او له بهر څخه د راستنېدو وروسته کور ته ځي او خپل پاچا مچۍ ته ځواب ورکوونکي دي. مګر دا رښتيا نه ده، کارګر مچۍ ښځينه دي او دوی پاچا مچۍ ته نه بلکه ملکې مچۍ ته راپور ورکوي. مګر دغه عصري څېړنو تقريباً ۳۰۰ کلونه وخت ونيو ترڅو ياده موضوع کشف شي.

د غنې (عنکبوت) جال/ کور نازک او ماتېدوونکی دی

قرآن کريم په عنکبوت سورت کې فرمايي:

مَثَلُ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَوْلِيَآءَ كَمَثَلِ ٱلْعَنكَبُوتِ ٱتَّخَذَتْ بَيْتًاۖ وَإِنَّ أَوْهَنَ ٱلْبُيُوتِ لَبَيْتُ ٱلْعَنكَبُوتِۖ لَوْ كَانُواْ يَعْلَمُونَ (العنکبوت: ۴۱)
ژباړه: د هغو خلکو مثال چې الله نه پرته يې نور دوستان نيولي، داسې دی لکه غنې چې ځان ته يو کور نيولی او تر ټولو زيات کمزوری کور د غنې کور دی، کاشکې دوی پوهېدلی.

د غنې د جال د فزيکی توضيحاتو د ورکولو تر څنګ چې ډير نازک او ضعيف دی، قرآن کريم د غنې په کور کې د اړيکو په کمزورتيا هم ټينګار کوي، چيرې چې ښځينه غنې ډيری وخت خپل نر ملګری وژني.

د ميږيانو د ژوند ډول او ارتباطات

لاندې قرآني آيت ته پام وکړئ:

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَٰنَ جُنُودُهُۥ مِنَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ وَٱلطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَتَوْاْ عَلَىٰ وَادِ ٱلنَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّمْلُ ٱدْخُلُواْ مَسَٰكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَٰنُ وَجُنُودُهُۥ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (النمل:۱۷-۱۸)
ژباړه: او سليمان ته د هغه د پيريانو، انسانانو او مرغانو لښکرې راغونډې کړې شوې وې او هغوی به په کتارو کې يو بل ته را ايساريدل. (يو ځل چيرته روان و) تر څو چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میرِیانو ناو ته ورسېدل، یو میرِي وویل: اې میرِیانو خپلو غارونو ته ننوځئ، هسې نه چې سلیمان او د هغه لښکرې مو چیت کړي او دوی به خبر هم نه وي.

په تیرو وختونو کې به شاید ځینو خلکو په قرآن ملنډې وهلې او دا به یې د افسانو د کیسو یو کتاب بللو چې میرِیان له یو بل سره خبرې کوي او په زړه پورې پیغامونه رسوي. په دې وروستیو وختونو کې، څېړنو مورِ ته د میرِیانو د ژوندانه د طرز په اړه یو شمېر داسې حقایق ښودلي چې مخکې انسانانو نه پیژندل. څېړنو ښودلې چې هغه حیوانات یا حشرات چې د ژوند طرز یې د انسانانو د ژوند له طرز سره نږدې ورته والی لري میرِیان دي. دا د میرِیانو په اړه له لاندې موندنو څخه لیدل کیدی شي:

(الف) میرِیان خپل مړي د انسانانو په شان ښخوي.
(ب) دوی د کار د وېش یو پرمختللی سیستم لري، چېرته چې دوی مدیران، څارونکي، سرکاریګران، کارګران او نور لري.
(ج) وخت نا وخت له یو بل سره ملاقات کوي او یو له بل سره خبرې کوي.
(د) دوی په خپل منځ کې د اړیکو یو پرمختللی میتود لري.
(ه) دوی منظم بازارونه لري چیرې چې دوی توکي تبادله کوي.
(و) دوی په ژمي کې د اوږدې مودې لپاره حبوبات ذخیره کوي او که چیرې دانې په شنه کېدلو پیل وکړي نو دوی یې ریښې پرې کوي، لکه دوی چې پوهیږي که چیرې دوی یې ودې ته پریږدي نو دانې به خرابې شي. او که چېرې د دوی له خوا ذخیره شوې غلې دانې د باران له امله لندې شي نو دوی یې د لمر وړانګو ته د وچولو په موخه بیرون ته راوړي او کله چې وچ شي نو بیرته یې د ننه کوي، لکه دوی چې پوهیږي چې رطوبت به د دانو د ريښو د سیستمونو د پراختیا لامل شي او بیا به د ریښو د خرابیدو لامل شي.

(۹)

دارو (دوا)

شات درماني خاصیت لري

د شاتو مچۍ د مختلفو ګلونو او میوو د جوس په جذبولو سره په خپل بدن کې شات جوړوي، چې د موم په حجرو کې یې ذخیره کوي. یوازې څو پیړۍ مخکې انسان په دې پوه شو چې شات د مچۍ له ګېډو څخه لاس ته راځي. دا حقیقت ۱۴۰۰ کاله د مخه په قرآن کریم کې په لاندې آیت کې ذکر شوی:

يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَآءٌ لِّلنَّاسِ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (النحل: ۶۹)
ژباړه: د دوی له ګېډو د بېلا بېلو رنګونو یو شربت راوځي چې په هغه کې خلکو لپاره شفا ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورِ اوس پوهېږو چې شات يو نرم انتي سيپټيک او درماني خاصيت لري. روسانو په دوهمه نړيواله جګړه کې د خپلو زخمونو د پټۍ کولو لپاره شات کارول. ځکه زخم په دې سره رطوبت ساتي او ډير لږ داغ له ځانه پريږدي. د شاتو د کثافت له امله، په زخم کې هيڅ فنګس يا باکتريا وده نه کوي. هغه څوک چې د يو ځانګړي نبات په الرژۍ (حساسيت) اخته وي له هغه نبات څخه دې شات ورکړل شي ترڅو هغه کس د الرژۍ په وړاندې مقاومت پيدا کړي. شات د فرکټوز او ويټامين K يوه بډايه منبع ده. په دې توګه په قرآن کريم کې د شاتو، د هغې د اصليت او ځانګړنو په اړه معلومات د نازلېدو له وخته ډېر مخکې وو.

(١٠)
فيزيولوژي

د وينې دوران (ګردش) او د شيدو توليد

قرآن کريم ۶۰۰ کاله مخکې له دې چې مسلمان ساينسپوه ابن نفيس د وينې دوران تشريح کړي او ۱۰۰۰کاله مخکې له دې چې ويليم هاروي دغه پوهه غربي نړۍ ته راوړي، نازل شوی دی. څه د پاسه ديارلس پيړۍ مخکې دا معلومه شوه چې په کولمو کې څه پيښيږي ترڅو داډ ترلاسه شي چې د بدن غړي د هاضمې د جذب په پروسه کې تغذيه کيږي، په قرآن کريم کې يو آيت د شيدو د اجزاو سرچينه له دې مفکورو سره په مطابقت کې بيان کړې ده.
ددې لپاره چې د پورتنيو مفاهيمو په اړه په قرآني آيت پوی شوو، دا اړينه ده تر څو معلوم کړو چې په کولمو کې کيمياوي تعاملات ترسره کيږي او له هغه ځايه له خوړو څخه استخراج شوي مواد د پيچلي سيستم له لارې د وينې جريان ته ځي؛ ځينې وختونه نظر د دوی کمياوي طبعيت دا پروسه د ځيګر له لارې ترسره کيږي. دغه مواد چې په منځ کې يې د شيدو توليدوونکي تي لرونکي غدې دي بيا د وينې په مرسته د بدن ټولو ارګانونو ته ليږدول کيږي.
په ساده اصطلاحاتو کې، د کولمو له محتوياتو څخه ځينې مادې په خپله د کولمو د ديوالونو رګونو ته ننوځي، او دا مواد د وينې جريان په واسطه مختلفو غړو ته ليږدول کيږي .که مورِ غواړو د قرآن په لاندې آيت پوی شو نو دا مفکوره بايد په بشپړه توګه ومنل شي:

وَإِنَّ لَكُمْ فِى ٱلْأَنْعَٰمِ لَعِبْرَةًۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِى بُطُونِهِۦ مِنۢ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَآئِغًا لِّلشَّٰرِبِينَ (النحل:۶۶)
ژباړه: او په دې څارويو کې هم ستاسو لپاره خامخا يو درس شته، د هغو په ګېډو کې له څه شيانو (د کلمو او وينې د محتوياتو له منځه) تاسو ته سوچه پۍ درڅښو چې د څښونکو لپاره آسانه په خوند تېرېدونکي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَإِنَّ لَكُمْ فِى ٱلْأَنْعَٰمِ لَعِبْرَةً ۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِى بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَٰفِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ (المؤمنون: ۲۱)
ژباړه: او رښتيا چې ستاسي لپاره په څارويو کې هم يو درس شته، چې د هغو په ګېډو کې څه دي، له هغو نه موږ تاسي ته يو (پاك) شى (شېدې) درڅښو او تاسو ته په هغو کې ډېرې ګټې دي او خوراك (غوښې) هم ترې کوئ.

په غواګانو کې د شيدو توليد په اړه قرآني توضيحات خورا په زړه پورې دي او هغه څه ته ورته دي چې عصري فزيولوژي کشف کړي دي.

(۱۱)
جنين پېژندنه

انسان له علق (پرنډ شوې وينې) څخه پيدا شوى

څو کاله وړاندې، د عربو يوې ډلې له قرآن کريم څخه د جنين په اړه ټول معلومات راټول کړل او د قرآن کريم دا لارښوونه يې تعقيب کړه:

فَسْـَٔلُوٓاْ أَهْلَ ٱلذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ (الانبيا: ۷)
ژباړه: که تاسو نه پوهېږئ نو له هغه چا څخه پوښتنه وکړئ چې پرې پوهېږي.

له قرانکريم څخه ټول معلومات چې تر دې وخته راټول شوي وو په انګليسي ژبه وژباړل شول او پروفيسور (ډاکټر) کيت مور ته چې د کاناډا د تورنټو پوهنتون د جنين ډيپارټمنټ رئيس او د اناتومي څانګې پروفيسور و وړاندې شول. دا مهال هغه د جنين پېژندنې په برخه کې يو له برلاسو کسانو څخه دى. له هغه څخه وغوښتل شول چې د جنين د برخې په اړه په قرآن کريم کې د موجودو معلوماتو په اړه خپل نظر ورکړي. ډاکټر مور د قرانکريم د آياتونو د ترجمې په دقيقه توګه له څېړلو وروسته وويل چې په قرآن کريم کې د جنين پېژندنې په اړه ډيرى معلومات د جنينولوژي په برخه کې د عصري کشفونو سره په بشپړ ډول مطابقت لري او له دوى سره په هېڅ ډول په ټکر کې نه دي. هغه زياته کړه چې، مګر بيا هم، يو څو داسي آيتونه شتون لري چې د ساينسي دقت په اړه يې دى نظر نه شي ورکولاى. هغه نه شي ويلاى چې دا څرګندوني سمې دي که ناسمې، څکه چې هغه په خپله له هغو معلوماتو څخه چې په دې آياتونو کې دي خبر نه و. د جنين پېژندنې په عصري ليکنو او مطالعاتو کې هم د دې معلوماتو يادونه نه ده شوې. يو داسي آيت دا دى:

ٱقْرَأْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلَّذِى خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ ٱلْإِنسَٰنَ مِنْ عَلَقٍ (العلق: ۱-۲)
ژباړه: ولوله! د خپل هغه رب په نامه چې پيدا يې کړ، د وينې له ټوټې يې انسان پيدا کړ.

د 'علق' کلمه سربيره پردې چې د وينې د جمع شوې ټوټې معنى لري د ختو په څير ماده او د هغه څه معنى هم لري چې سرېښېږي. ډاکټر کيت مور نه پوهيده چې آيا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړیو مرحلو کې جنین د ویني د پرند شوې ټوټې په څیر ښکاري. د دې د کتلو لپاره هغه په خپل لابراتوار کې د خورا قوي مایکروسکوپ لاندې د جنین لومړنۍ مرحله مطالعه کړه او هغه څه یې پرتله کړل چې هغه یې د زالو (وینه څښونکي) له ډیاګرام سره پرتله کړل او هغه د دواړو ترمینځ د پام وړ ورته والي ته حیران شو!

په همدې ډول، هغه د جنینولوژي په اړه له قرآن کریم څخه نور داسې معلومات هم ترلاسه کړل چې تر اوسه ورته معلوم نه وو. ډاکټر کیت مور شاوخوا اتیا هغه پوښتنو ته ځوابونه وویل چې د جنینولوژیکي معلوماتو په اړه په قرآن او حدیث کې ذکر شوي دي. پروفیسور مور دې ته په اشارې سره چې په قرآن او حدیث کې موجود معلومات د جنینولوژي په برخه کې له وروستیو کشفونو سره په بشپړ ډول موافق دي، وویل: «که له ما څخه دېرش کاله مخکې دا پوښتنې مطرح شوې وای، زه به په دې نه وای توانېدلی چې حتی نیمایي یې د ساینسي معلوماتو د نشتوالي له امله ځواب کړم."

ډاکټر کیت مور له دې مخکې د "پرمختللي انسان" کتاب لیکلی و. له قرآن کریم څخه د نویو علمي حقایقو له ترلاسه کولو وروسته یې په ۱۹۸۲ کال کې د همدې کتاب دریمه ګڼه "د پرمختللی انسان" په نوم ولیکه. نوموړی کتاب د یو واحد لیکوال له خوا د لیکل شوي غوره طبي کتاب جایزه وګټله. دا کتاب د نړۍ څو لویو ژبو ته ژباړل شوی او د طبي مطالعاتو په لومړي کال کې د جنینولوژي درسي کتاب په توګه کارول کیږي.

په ۱۹۸۱ کال کې، د سعودي عربستان په دمام ښار کې د اووم طبي کنفرانس په ترڅ کې ډاکټر مور وویل: «دا زما لپاره ډېره د خوښۍ خبره ده چې د انسان د پرمختګ په اړه په قرآن کریم کې د بیاناتو په روښانه کولو کې مرسته کوم. دا ما ته څرګنده ده چې دا خبرې به د خدای یا الله له لوري محمد (صلی الله علیه وسلم) ته راغلي وي، ځکه دا ټول علم تر څو پېړیو وروسته نه و کشف شوی. او دا ما ته ثابتوي چې محمد به د خدای یا الله رسول وي.

ډاکټر جولي سمپسن، د امریکا د هیوسټن د بایلر د طبي علومو کالج کې د زیږون او نسایي علومو د څانګې رئیس، داسې بیانوي: "... دا حدیثونه، د محمد (صلی الله علیه وسلم) ویناوې نه شي کېدلای د هغه علمي پوهې پر بنسټ چې د لیکوال په وخت (۷ پیړۍ) کې یې شتون درلود ترلاسه شي. دا په دې مانا ده چې نه یوازې دا چې د جنیتیک او مذهب (اسلام) ترمینځ هیڅ ټکر شتون نه لري بلکه په حقیقت کې دین (اسلام) کولی شي په ځینو دودیزو ساینسي طریقو کې د وحي په اضافه کولو سره ساینس ته لارښوونه وکړي... په قرآن کریم کې داسې وضاحتونه شتون لري چې پیړۍ وروسته هم د اعتبار وړ دي او د هغه علم ملاتړ کوي چې له خدای څخه اخیستل شوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسان له یو څاڅکي څخه پیدا شوی چې د ملا تیر او پښتۍ له منځه راوځي

فَلْيَنظُرِ ٱلْإِنسَٰنُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِن مَّآءٍ دَافِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنۢ بَيْنِ ٱلصُّلْبِ وَٱلتَّرَآئِبِ (الطارق:۵-۷)
ژباړه: نو انسان دې وګوري چې له څه پیدا شوی؟ له توپ وهونکو اوبو پیدا دی چې د شا او سینې (پښتۍ) د هډوکو له منځه راوځي.

په جنیني پړاوونو کې، د نارینه او ښځینه تناسلي ارګانونه (خصیان او تخمدان)، له پښتورګو سره نږدې د نخاعي ستون او یوولسمو او دولسمو پوښتیو ترمنځ خپله پراختیا پیلوي. وروسته دوی ښکته کیږي؛ د ښځینه جنسي غده (تخمدان) په لګن کې ودریږي په داسې حال کې چې د نارینه جنسي غدې (خصیان) د زیږون دمخه خپل نزول ته دوام ورکوي ترڅو د انګیونال کانال له لارې سکروټم (د خصیې کیسې) ته ورسیږي. حتی په لویانو کې د تناسلي غړي له نزول وروسته، دا اعضاء خپل عصبي عرضه او د وینې رسول د خېټې له شیریان څخه چې د ملا د هډوکي (د نخاعي ستون) او پښتیو ترمنځ ساحه کې ده ترلاسه کوي. حتی لمفاوي تخلیه او وریدي بېرته راستنیدنه هم همدې ساحې ته ځي.

انسانان له نطفې څخه پیدا شوی دي
(د مایع دقیق مقدار)

قرآن کریم لږ تر لږه یوولس ځله دا یادونه کړې چې انسان له نطفې څخه پیدا شوی دی، یعني د مایع یوه دقیقه اندازه یا د مایع یو داسې څاڅکی ده چې د پیالې له خالي کولو وروسته پاتې کیږي. دا د سورت الحج په ۵م اوسورت المؤمنون ۱۳م آیاتونو په شمول د قرآن کریم په بېلابېلو آیتونو کې ذکر شوي دي.[۱۰]
ساینس په دې وروستیو وختونو کې دا ثابته کړې چې د تخمې د القاح لپاره په اوسط ډول له درېو ملیونو سپرمونو څخه یوازې یوه ته اړتیا ده. دا په دې مانا ده چې د یوې تخمې د القاح لپاره د خارج شویو سپرمونو یوازې ۱/۳ ملیون برخه یا ۰،۰۰۰۰۳ فیصده مقدار اړین دی.

انسانان له سُلاله څخه پیدا شوي دي
(د مایع جوهر یا سوچه برخه)

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُۥ مِن سُلَٰلَةٍ مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ (السجده: ۸)
ژباړه: بیا یې دهغه ځوځات د بې کاره اوبو له نچوړ څخه راچلولی دی.

[۱۰] ورته بیان په قران کریم کې په لاندې ځایونو کې راغلی؛ سورت النحل-ایت ۵، الکهف-ایت ۳۷، فاطر-ایت ۱۱، یس-ایت ۷۷، غافر-ایت ۶۷، النجم-ایت ۴۶، القیامه-ایت ۳۷، النسان-ایت ۲ او عبس-ایت ۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عربی کلمه 'سُلاله' د جوهر یا د ټولو غوره برخې په معنی ده. موږ اوس پوهېږو چې د انسان له خوا تولید شویو څو ملیونو سپرمونو څخه یوازې یو واحد سپرم چې تخمدان ته ننوځي د القاح لپاره اړین دی. له څو ملیونونو څخه یوه نطفه، په قرآن کریم کې د 'سُلاله' په نوم یاده شوې ده. سلاله هم له مایع څخه د یو نرم او ملایم استخراج معنی لري. دغه مایع دواړه نارینه او ښځینه جنیني (نطفه ای) مایعاتو ته اشاره کوي چې بالغ جنسی سلولونه (ګامېټونه) لري. تخمه او سپرم دواړه په نرمۍ سره د القاح په پروسه کې د دوی له چاپیریالونو څخه ایستل کیږي.

انسان له "نُطفةٍ امشاجٍ" څخه جوړ شوی (ګډ شوي مایعات)

لاندې قرآني آیت ته پام وکړئ:
إِنَّا خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَٰهُ سَمِيعًۢا بَصِيرًا (الانسان: ۲)
ژباړه: انسان خو یقیناً موږ له یوګډ شوي څاڅکي پیدا کړ چې هغه وازمایو نو اورېدونکی مو وګرځولو.

د "نُطفةٍ أمشاجٍ" عربي کلمه د ګډو شویو مایعاتو معنی لري. د قرآن کریم د ځینو مفسرینو په وینا، ګډ شوي مایعات د نارینه یا ښځینه عواملو یا مایعاتو ته اشاره کوي. د نارینه او ښځینه ګامېټ (جنسي سلولونو) له ګډولو وروسته، زایګوټ لا هم نطفه پاتې کیږي. ګډ شوي مایع کولی شي سپرماتیک (سپرمي) مایع ته هم اشاره وکړي چې له مختلفو غدواتو څخه رامینځته کیږي. له همدې امله "نُطفةٍ امشاج"، د نارینه او ښځینه ګامېټونو (نطفه اي مایعاتو یا حجرو) او د شاوخوا برخې د یو دقیق مقدار ګډې شوې مایع ته اشاره کوي.

د جنسیت ټاکل

د جنین جنسیت د تخمې له مخې نه بلکې د سپرم د طبیعت له مخې ټاکل کیږي. د ماشوم جنسیت، چې ښځینه دی یا نارینه، په دې پورې اړه لري چې آیا د کروموزوم درویشتمه (۲۳) جوړه په ترتیب سره XX یا XY ده. په ابتدایي توګه د جنسیت تعیین د القاح په وخت کې واقع کیږي او په سپرم کې د جنسي کروموزوم په هغه ډول پورې اړه لري چې یوه تخمه القاح کوي. که چېرې هغه سپرم چې تخمه القاح کوي د "X" کروموزوم لرونکی وي، جنین یوه ښځینه ده او که دا د "Y" کروموزوم لرونکی سپرم وي نو جنین نارینه دی.

وَأَنَّهُۥ خَلَقَ ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰ ﴿٤٥﴾ مِن نُّطْفَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ (النجم: ۴۵-۴۶)
ژباړه: او هماغه دوه جوړې پیدا کړې دي نارینه او ښځینه، له یو څاڅکي (مني) چې وڅڅول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

'نُطفه' عربي کلمه ده چې د مايعاتو د يو دقيق مقدار معنی لري او 'تُمنیٰ' معنی انزال يا کښت شوی. له همدې امله، نُطفه په ځانګړې توګه سپرم ته اشاره کوي ځکه چې دا انزال کيږي او قرآن په دې اړه داسې فرمايي:

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰٓ (القيامه: ۳۷-۳۹)
ژباړه: آيا هغه د مني يو ښاڅکی نه دی چې څښول کيږي، بيا د وينو يوه ټوټه شو نو الله جوړ او سم برابر کړ، بيايي له هغه نه جوړه پيدا کړه، نارينه او ښځينه.

دلته يو ځل بيا يادونه وشوه چې د سپرم يو کوچنی مقدار (څاڅکی) چې د "نُّطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَىٰ" په کلمه ښودل کيږي او له سړي څخه راځي د جنين د جنس مسؤل دی.
د هند په نيمه وچه کې خواښې ګاني په لويه کچه د نارينه لمسيانو درلودل غوره ګني او که ماشوم يې د خوښې وړ جنس نه وي نو ډيرې وخت خپلې انګوراني ملامتوي. کاش دوی په دې پوهېدلای چې د جنسيت ټاکونکی عامل (فکتور) د نارينه سپرم دی نه د ښځينه تخمه! که دوی بل څوک ملامتوي، دوی بايد خپل زامن ملامت کړي، نه خپلې انګوراني، ځکه چې قرآن او ساينس دواړه دا مني چې د نارينه مايع د ماشوم د جنسيت د ټاکلو مسؤوليت لري!

جنين د دريو تيارو پردو په واسطه ساتل کيږي

يَخْلُقُكُمْ فِى بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ خَلْقًا مِّنۢ بَعْدِ خَلْقٍ فِى ظُلُمَٰتٍ ثَلَٰثٍ ۚ (الزمر:۶)
ژباړه: هغه تاسې د خپلو ميندو په ګېډو کې له يو پيدايښت نه وروسته بل پيدايښت سره په دريو تيارو کې پيدا کوي.

د پروفيسور کيت مور په وينا، په قرآن کريم کې د تيارو دا درې پردې لاندې ټکو ته اشاره کوي:
(الف) د مور د معدې مخکنی ديوال
(ب) د رحم ديوال
(ج) امينيو کوريونيک غشا

جنيني مرحلې

وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن سُلَٰلَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَٰهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا ٱلنُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا ٱلْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا ٱلْمُضْغَةَ عِظَٰمًا فَكَسَوْنَا ٱلْعِظَٰمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَٰهُ خَلْقًا ءَاخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ أَحْسَنُ ٱلْخَٰلِقِينَ (المؤمنون: ۱۲-۱۴)

ژباړه: او بې شکه موږ انسان د ختې له جوهر (سوچه برخې) نه پيدا کړ. بيا مو هغه د يو څاڅکي په بڼه محکم خوندي ځای کې کېښود. بيا مو هغه څاڅکی د وينې يوه ټوټه وګرځوله، بيا مو هغه ټوټه د غوښې يوه بوټۍ وګرځوله، چې له بوټۍ مو هډوکي پيدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړه نو هډوکو ته مو غوښه ور واغوستله، بیا مو هغه یو بل مخلوق جوړ کړ نو الله ډېر برکتناك دی، تر ټولو غوره پیدا کونکی!

په دې آیت کې الله تعالی فرمايي چې انسان د مایعاتو له يوې کوچنۍ ذرې څخه چې په ټینګه سره (په ښه توګه) په یو آرام ځای کې ځای پر ځای شوې ده پیدا شوی دی، او په قرآن کې ورته د عربي کلمه "قرارٍ مَّکین" کارول شوې ده.
رِحم د نخاعي ستون په واسطه چې د شا د عضلاتو له خوا په کلکه ملاتړ کیږي د پوستکي څخه ښه ساتل کیږي. جنین نور هم د امینوټیک کڅوړې لخوا چې د امینوټیک مایع لري خوندي کیږي. په دې توګه جنین د استوګنې یو ښه خوندي ځای لري. دا لږ مقدار مایع علقه (هغه څه چې چسپیږي) جوړیږي. دا د زالو (وینه ځښونکي)[11] ته ورته مادي معنی هم لري. دواړه توضیحات په ساینسي ډول د منلو وړ دي ځکه چې په لومړیو مرحلو کې جنین په دیوال پورې نښتې وي چې د وینې ځښونکي (زالو) په بڼه ښکاري.
دا هم د زالو (د وینې ځښونکي) په څېر چلن کوي چې د وینې رسول د پلاسنټا له لارې د مور څخه ترلاسه کوي.
د 'علقه' کلمې دریمه معنی د وینې ټوټه ده. د علقه په دې مرحله کې، چې د حمل په دریمه او څلورمه اونۍ کې دوام کوي، وینه په تړل شویو رګونو کې راټولیږي. له همدې امله جنین د زالو (وینه ځښونکي) د ظاهري بڼې ترلاسه کولو سربیره د وینې ټوټې بڼه هم ترلاسه کوي. په ۱۶۷۷ کې، هام او لیووین هویک لومړني ساینسپوهان وو چې د مایکروسکوپ په کارولو سره یې د انسان د سپرم حجرې (سپرماتوزوا) مشاهده کړې. دوی فکر کاوه چې د سپرم حجره کې یو کوچنی (مینیاتوری) انسان شتون لري چې په رحم کې وده کوي ترڅو نوی زیږیدونکی تشکیل شي.
دا د پرفوریشن تیوري په نوم پیژندل کېده. کله چې ساینسپوهانو وموندله چې تُخمه د سپرم په پرتله لویه ده، او د دې ګراف او نورو فکر دا و چې جنین په کوچني شکل په تخمه کې شتون لري. وروسته، په ۱۸مه پیړۍ کې ماپېرتیوس د دوه اړخیزه-ارثي تیوري وړاندې کړه. علقه په مُضغة «هغه څه چې ژوول کیږي» (د غاښونو نښې ولري) او همدارنګه هغه څه چې چسپناک او کوچني وي او د ژاولو په څېر په خوله کې اچول کیدای شي بدله شوې ده. دا دواړه توضیحات په ساینسي توګه سم دي.
پروفیسور کیت مور د مهرکولو پلستر یوه ټوټه راواخیسته او د جنین د لومړیو مرحلو په اندازه او شکل یې جوړه کړه او د غاښونو تر منځ یې وژووله ترڅو دا په "مُضغة" بدل کړي. هغه دا د جنین د لومړي پړاو له عکسونو سره پرتله کړه. د غاښونو دا نښې له 'سومیت' سره چې د نخاعي کالم لومړنی جوړښت دی ورته دي.
دا مُضغة په هډوکو(عظام) بدلیږي. هډوکي په غوښې یا عضلاتو (لحم) سره پوښل شوي دي. بیا الله تعالی هغه بل مخلوق جوړوي. پروفیسور مارشال جانسن په متحده ایالاتو کې یو له مخکښو ساینسپوهانو څخه دی، هغه د متحده ایالاتو په فلاډلفیا کې د توماس جیفرسن پوهنتون کې د اناټومي څانګې مشر او د ډینیل انسټیټیوټ رییس دی. له هغه

---

[11] یو کوچنی پرازیټي حیوان دی چې په اوبو کې موندل کیږي او د انسان یا بل حیوان په بدن باندې ځان سریښوي او وینه ترې ځښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځه وغوښتل شول چې په قرآن کريم کې د جنينولوژي مربوط آيتونو په اړه تبصره وکړي. هغه وويل د قرآن کريم هغه آيتونه چې د جنين پړاوونه بيانوي يو تصادف نه شي کېداى.
هغه وويل دا احتمال شته چې محمد (صل الله عليه وسلم) يو پياوړى مايکروسکوپ درلود. کله چې هغه ته ياده شوه چې قرآن کريم ۱۴۰۰ کاله وړاندې نازل شوى او مايکروسکوپونه د پيغمبر اکرم (صل الله عليه وسلم) له زماني ښځه ګڼې پيړۍ وروسته اختراع شوي دي، پروفيسور جانسن وخندل او ويې منله چې لومړى اختراع شوى مايکروسکوپ له لس چنده زيات نه شي لويېدلى او نه شي کولى يو روښانه انځور ښکاره کړي.
د ډاکټر کيت مور په وينا، د جنين د پراختيا د پړاوونو هغه عصري طبقه بندي چې په ټوله نړۍ کې منل شوې په آسانۍ سره د پوهېدو وړ نه ده، ځکه چې دا طبقه بندي د جنين د پراختيا پړاوونه د شميرې په اساس پيژني، د بيلګې په توګه اوله مرحله، دويمه مرحله، او داسې نور. په قرآن کې نازل شوي تقسيمات د ځانګړو او په آسانۍ سره د پيژندلو وړ شکلونو پر بنسټ چې جنين ترې تيريږي ولاړ دى. دا د زيږون د مخه د پراختيا د مختلفو مرحلو پراساس دي او په زړه پورې عملي او د پوهېدلو وړ ساينسي توضيحات چمتو کوي. د انسان ودې ته ورته د جنين مرحلې په لاندې آيتونو کې بيان شوي دي:

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾فَجَعَلَ مِنْهُ ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰٓ (القيامه: ۳۷-۳۹)
ژباړه: آيا هغه د مني يو څاڅکی نه و چې څڅول کيږي. بيا د وينو يوه ټوټه شو نو الله جوړ او سم برابر کړ. بيايې له هغه نه جوړه پيدا کړه، نارينه او ښځينه.

ٱلَّذِى خَلَقَكَ فَسَوَّىٰكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِىٓ أَىِّ صُورَةٍ مَّا شَآءَ رَكَّبَكَ (الانفطار: ۷-۸)
ژباړه: هغه چې ته يې پيدا کړې، بيايې سم برابر کړې. په هر شکل يې چې غوښتل ته يې سره ونښلولې.

جنين يو څه جوړ شوى او يو څه نه دى جوړ شوى

د مُضغة په مرحله کې که چيرې په جنين کې چاک (درز) جوړ شي او داخلي غړي جلا شي، نو ليدل کيږي چې ډيرى يې جوړ شوى دي په داسې حال کې چې نور يې په بشپړه توګه نه دي جوړ شوي.
د پروفيسور جانسن په وينا، که موږ جنين د يو بشپړ تخليق (جوړ شوي) په توګه تشريح کړو، نو موږ يوازې هغه برخه تشريح کوو چې مخکې جوړ شوى. که موږ دا د يو نامکمل تخليق په توګه تشريح کړو، نو موږ يوازې هغه برخه بيانوو چې لا تراوسه نه ده جوړه شوې. نو آيا دا يو بشپړ تخليق دى يا نيمګړى يو؟ د جنين د پيدايښت د دې مرحلې په اړه د قرآن کريم له تشريح ښځه بل ښه وضاحت نه شته، چې "يو څه جوړ شوي (شکل لري) او يو څه نه دي جوړ شوي (بې شکله) دى"، لکه په لاندې آيت کې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

فَإِنَّا خَلَقْنَٰكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ (الحج:۵)
ژباړه: موږ تاسو له خاورې پیدا کړي یاست، بیا له نطفې، بیا د وینې له ټوټې، بیا د غوښې له بوټۍ نه چې پوره شکل لرونکې هم وي او نیمګړي شکل والا هم.

په ساینسي ډول موږ پوهیږو چې د پرمختګ په دې لومړیو مرحلو کې ځینې حجرې شتون لري چې بېلې شوې دي او ځینې حجرې شتون لري چې بېلې شوې نه دي - ځینې غړي جوړ شوي او ځینې نور یې لاتراوسه نه دي جوړ شوي.

د لیدلو او اورېدلو حس

د انسان په جنین کې د ودې لپاره لومړنی حس اورېدل دي. جنین کولی شي له ځلورویشتمې اونۍ وروسته غږونه واوري. وروسته له دې د لید حس وده کوي او په ته ویشتمه اونۍ کې د سترګې شبکیه (ریتینا) له رڼا سره حساس کیږي. په جنین کې د حواسو د ودې په اړه لاندې قرآني آیتونو ته پام وکړئ:

وَجَعَلَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ (السجده: ۹)
ژباړه: او تاسې ته یې د اورېدو، لیدو (قوتونه) او (فکر کولو) زړونه درکړل (خو) تاسو ډېر لږ شکر باسئ.

إِنَّا خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَٰهُ سَمِيعًۢا بَصِيرًا (الانسان: ۲)
ژباړه: انسان خو یقیناً موږ له یوګډ شوي څاڅکي پیدا کړ چې هغه وازمایو نو اورېدونکی او لیدونکی مو وګرځولو.

وَهُوَ ٱلَّذِىٓ أَنشَأَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ (المؤمنون: ۷۸)
ژباړه: او دی هماغه ذات دی چې تاسو ته یې غوږونه، سترګې او زړونه پیدا کړي، خو تاسو ډېر لږ شکر وباسئ!

په دې ټولو آیتونو کې د اورېدلو حس د لیدلو له حس څخه مخکې ذکر شوی دی. په دې توګه، د قرآنکریم توضیحات د عصري جنینولوژي له اختراعاتو سره سمون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)
عمومي ساینس

د ګوتو نښې

أَيَحۡسَبُ ٱلۡإِنسَٰنُ أَلَّن نَّجۡمَعَ عِظَامَهُۥ ﴿٣﴾ بَلَىٰ قَٰدِرِينَ عَلَىٰٓ أَن نُّسَوِّيَ بَنَانَهُۥ (القیامه: ۳-۴)
ژباړه: آیا انسان دا ګومان کوي چې موږ به یې هډوکي راټول نه کړو؟ ولې نه، موږ خو آن دهغه د بندونو (او ګوتو سرونو) پر سم برابرولو قادر یو.

کافران په ځمکه کې د مړو د هډوکو له ټوټې کیدو وروسته د قیامت په اړه بحث کوي او دا چې د قیامت په ورځ به هر کس څنګه پیژندل کیږي. الله سبحانه وتعالی ځواب ورکوي چې هغه نه یوازې زموږ هډوکي راټولولی شي بلکې کولی شي زموږ د ګوتو څوکي (د ګوتو سرونه) په بشپړ ډول ورغوي.
ولې قرآن د فرد د هویت په ټاکلو کې په ځانګړې توګه د ګوتو د سرونو په اړه خبرې کوي؟ په ۱۸۸۰ کال کې، د ښاغلي فرانسیس ګولټ له خوا له څېړنې وروسته، د ګوتو نښان د پیژندني ساینسي میتود شو. په نړۍ کې د هیڅ دوه کسانو د ګوتو نښان یو شان بڼه نه لري. همدا لامل دی چې په ټوله نړۍ کې پولیس د مجرم پیژندلو لپاره د ګوتو نښان کاروي. ۱۴۰۰ کاله وړاندې د هر انسان د ګوتو د نښان ځانګړتیا چا پیژندلې وه؟ بې‌شکه دا به له خالق څخه پرته بل څوک نه وي.

درد حس کوونکې آخذې په پوستکي کې شتون لري

داسې فکر کېده چې د احساس، او درد حس یوازې په دماغ پورې اړه لري. وروستیو موندنو ثابته کړې چې په پوستکي کې د درد داسې اخیستونکي (اخذې) شته چې له دې پرته انسان درد نه شي حس کولای. کله چې یو ډاکټر یو ناروغ چې د سوځیدنې له ټپونو څخه رنځ وړي معاینه کوي، هغه د یوې ستنې (پنپریک) په واسطه د سوځیدنې درجه تاییدوي. که ناروغ د درد احساس وکړي، ډاکټر خوشحاله دی، ځکه دغه حالت دا په ګوته کوي چې سوځیدنه سطحي ده او د درد اخیستونکي ثابت دي.
له بلې خوا، که ناروغ د درد احساس ونه کړي، دا په ګوته کوي چې سوځیدنه ژوره ده او د درد اخیستونکي له منځه تللي دي. قرآن په لاندې آیت کې د درد اخیستونکو شتون ته اشاره کوي:

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِـَٔايَٰتِنَا سَوۡفَ نُصۡلِيهِمۡ نَارٗا كُلَّمَا نَضِجَتۡ جُلُودُهُم بَدَّلۡنَٰهُمۡ جُلُودًا غَيۡرَهَا لِيَذُوقُواْ ٱلۡعَذَابَۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمٗا (النساء: ۵۶)
ژباړه: بې شکه هغوی چې کافر شوي دي ژر به یې اورته ننباسو، هرکله چې پوستکي یې پاخه شي، وربدل به کړو نور پوستکي ترڅو (ډېر) عذاب وڅکي، بې شکه الله ځیرك برلاسی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تایلینډ د چینګ مای پوهنتون د اناتومي څانګې رییس پروفېسور تاګات تیجاسین د درد اخیستونکو (آخذو) په څېړنه کې ډېر وخت تېر کړی دی. په پیل کې هغه باور نه شو کولی چې قرآن کریم ۱۴۰۰کاله وړاندې دا ساینسي حقیقت بیان کړی دی. هغه وروسته په ځانګړې ډول د دې قرآني آیت ژباړه تایید کړه. پروفیسور تیجاسین د قرانکریم له ساینسي کره والي څخه دومره متاثره شو چې په ریاض کې د قرآن او سنت د ساینسي نښو په اړه د سعودي په اتم طبي کانفرانس کې یې په عام محضر کې اعلان وکړ: «له الله پرته بل خدای نه شته، او محمد (صل الله علیه وسلم) د هغه رسول دی» یعنی مسلمان شو.

پایله

په قرآن کریم کې د ساینسي حقایقو موجودیت تصادف ته منسوبول د عقل او د ریښتینې ساینسي تګلارې خلاف کار دی. قرآن په دې آیت کې ټولو انسانانو ته د دې کائناتو په پیدایښت کې د فکر کولو بلنه ورکوي:

إِنَّ فِى خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ لَءَايَٰتٍ لِّأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ
(آل عمران: ۱۹۰)

ژباړه: د آسمانو او ځمکې په پیدایښت او د شپې ورځې په اوښتون کې حتماً عقلمنو ته ډېرې نښې (د عبرت) دي.

د قرآن کریم علمي شواهد په ښکاره ډول د دې کتاب الهي اصل ثابتوي. هېڅ انسان نه شي کولی، ۱۴۰۰ کاله مخکې داسې یو کتاب جوړ کړي چې په دومره کچه ژور ساینسي حقایق ولري چې څو پیړۍ وروسته به د انسانانو له خوا کشف شي. خو قرآن کریم د ساینس کتاب نه دی بلکې د نښو کتاب دی. دا نښې انسان ته بلنه ورکوي چې په ځمکه کې د خپل شتون هدف درک کړي، او طبیعت سره په همغږۍ کې ژوند وکړي. قرآن په ریښتیا هم د کائناتو د خالق او پالونکي پیغام دی. په دې کې د خدای تعالی د وحدانیت هغه پیغام دی چې له آدم، موسی او عیسی څخه تر محمد (صلی الله علیه وسلم) پورې ټولو پیغمبرانو تبلیغ کړی دی.
د قرآن کریم او عصري علومو په اړه څو مفصلې لیکنې شوې دي او په دې برخه کې نورې څېړنې رواني دي. اِن شاءالله، دا څېړنې به له انسان سره مرسته وکړي چې د خدای کلام ته نږدې شي. په دې کتاب کې یوازې په قرآن کریم کې یو څو موجود ساینسي حقایق راټول شوي دي. او زه دا ادعا نشم کولی چې موضوع ته به مې بشپړه کتنه کړې وي.
پروفیسور تیجاسین په قران کریم کې د ذکر شوې یوې ساینسي نښې په زور اسلام قبول کړ. ځینې خلک ممکن لس نښو ته اړتیا ولري او ځینې ممکن د قرآن کریم د الهی اصل په اړه د قناعت حاصلولو لپاره سل نښو ته اړتیا ولري. ځینې به د زرو نښو په ښودلو سره هم د حق منلو ته زړه نه ښه کوي. قرآن په دې آیت کې داسې ترلی ذهنیت غندلی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ (البقره: ١٨)
ژباړه: کاڼه، ګونګیان او ړانده دي نو بېرته (سمې لارې ته) نه راګرځي.

قرآن کریم د فرد او ټولنې لپاره د ژوند بشپړ اصول لري. الحمدلله، د قرانکریم د ژوند طریقه له هغو "نمونو" څخه خورا غوره ده چې عصري انسان د ناپوهې له امله ایجاد کړي. له خپل خالق نه بغیر بهتره لاربښوونه څوک کولای شي؟
دعا کوم چې دا عاجزانه هڅه به د الله (جله جلاله) په لوی دربار کې قبوله شي. (آمین)

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library